

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK VII. 118.

Arbeids- og lønningsforhold
i
Trikotasjeindustrien

(Conditions du travail et salaires dans l'industrie du tricotage.)

UTGITT AV
DEPARTEMENTET FOR SOCIALE SAKER

KRISTIANIA
I KOMMISSJON HOS H. ASCHEHOUG & CO.
1924

Pris kr. 1.00.

Norges Offisielle Statistikk, rekke VII. (Statistique Officielle de la Norvège, série VII.)

Trykt 1922:

- Nr. 33. Rekruttering 1918. (*Recrutement.*)
- 34. Skiftevesenet 1918 og 1919. Overformynderiene 1917 og 1918. (*Successions, faillites et biens pupillaires.*)
- 35. Norges sparebanker 1920. (*Caisses d'épargne.*)
- 36. Norges handel 1920. (*Commerce.*)
- 37. Sjømannsforsikringen 1919. Fiskerforsikringen 1920. (*Assurances contre les accidents des marins. Assurances contre les accidents des marins pêcheurs.*)
- 38. Fattigvesenet 1918 og 1919. (*Assistance publique.*)
- 39. Folketellingen i Norge 1 desember 1920. I. Folkemengde og areal i Rikets forskjellige deler. Hussamlinger på landet. (*Recensement du 1er décembre 1920. I. Population et superficie des divisions administratives, etc.*)
- 40. Folketellingen i Norge 1 desember 1920. II. Trossamfund. (Hjemmehørende folke- mengde.) (*Recensement du 1er décembre 1920. II. Population de droit classée par culte.*)
- 41. Norges jernbaner 1920/21. (*Chemins de fer norvégiens.*)
- 42. Rekruttering 1919. (*Recrutement.*)
- 43. Veterinærvesenet og kjøttkontrollen 1920. (*Le service vétérinaire et l'inspection de la viande.*)
- 44. Arbeidslønninger 1920 og 1921. (*Gages annuels des domestiques et salaires des ouvriers.*)
- 45. Ulykkesforsikringen 1919. (*Assurances contre les accidents du travail.*)
- 46. Civil rettspleie 1919 og 1920. (*Justice civile.*)
- 47. Norges kommunale finanser 1917/18. (*Finances des communes.*)
- 48. Norges bergverksdrift 1919 og 1920. (*Mines et usines.*)
- 49. Produksjonsstatistikk for industrien 1916. (*Statistique de la production industrielle.*)
- 50. Norges postvesen 1921. (*Statistique postale.*)
- 51. Norges Brandkasse 1913—1917. (*Statistique de l'office national d'assurance contre l'incendie.*)
- 52. Jordbruk og fedrift 1916—1920. (*Agriculture et élevage du bétail.*)
- 53. Norges fiskerier 1919. (*Grandes pêches maritimes.*)
- 54. Forsikringsselskaper 1920. (*Sociétés d'assurances.*)
- 55. Norges civile, geistlige, rettslige og militære inndeling 1 juli 1922. (*Les divisions civiles, ecclésiastiques, judiciaires et militaires du royaume de Norvège le 1er juillet 1922.*)
- 56. Norges telegrafvesen 1920/21. (*Télégraphes et téléphones de l'État.*)
- 57. Private aktiebanker 1921. (*Banques privées par actions.*)
- 58. Sundhetstilstanden og medisinalforholdene 1918. (*Rapport sur l'état sanitaire et médical.*)
- 59. Den norske Statskasses finanser 1 juli 1915—30 juni 1920. (*Finances de l'État.*)
- 60. Skolevesenets tilstand 1917. (*Instruction publique.*)
- 61. Sykeforsikringen 1921. (*Assurance-maladie.*)
- 62. Alkoholstatistikk 1920—1921. (*Statistique de l'alcool.*)
- 63. Norges kommunale finanser 1918/19. (*Finances des communes.*)
- 64. Kriminalstatistikk og Kriminell Rettspleie 1917 og 1918. (*Criminalité et Justice criminelle.*)
- 65. Norges skibsfart 1921. (*Navigation.*)
- 66. Stortingsvalget 1921. (*Élections en 1921 pour le „Storting“.*)
- 67. Norges sparebanker 1921. (*Caisses d'épargne.*)
- 68. Norges handel 1921. (*Commerce.*)
- 69. Rekruttering 1920. (*Recrutement.*)
- 70. Norges bergverksdrift 1921. (*Mines et usines.*)

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK VII. 118.

Arbeids- og lønningsforhold i Trikotasjeindustrien

(Conditions du travail et salaires dans l'industrie du tricotage.)

UTGITT AV
DEPARTEMENTET FOR SOCIALE SAKER

KRISTIANIA
I KOMMISSJON HOS H. ASCHEHOUG & CO.
1924

O. CHRISTIANSENS BOKTRYKKERI, KRISTIANIA

Forord.

I begynnelsen av 1915 satte Socialdepartementets Kontor for Socialstatistikk i gang en socialstatistisk særundersøkelse for å belyse arbeids- og lønningsvilkårene innen en enkelt industrigren. Undersøkelsen var tenkt som den første i en rekke spesialundersøkelser angående forholdene innen industrien, og som dens gjenstand blev valgt *tekstilindustrien*. Grunnen hertil var, at Fabrikktellingen 1909 syntes å vise, at arbeidsforholdene nettop i denne industrigren fremhevet sig ved forholdsvis lav arbeidsfor-tjeneste og lang arbeidstid.

Innsamlingen av materialet pågikk i årene 1915 og 1916. Men bearbeidelsen måtte for lengere tid stilles helt i bero, av hensyn til en rekke andre presserende arbeider særlig for Fabrikkløvskomitéen og Arbeiderkommisjonen.

Resultatene som for trikotasjefabrikkenes vedkommende herved fremlegges, foreligger derfor meget senere enn man kunde ønsket. Men undersøkelsen antas allikevel å fremby interesse, idet den gir et billede av arbeids- og lønnsforholdene innen en stor gruppe arbeidere i den siste tid før Verdenskrigens utbrudd. Når hensees til vår almindelige lønnsstatistikks mindre tilfredsstillende karakter er det av stor betydning at der her er skaffet til veie et særdeles godt lønnsstatistisk materiale, som gir et pålitelig utgangspunkt for bedømmelsen av lønnsutviklingen i de senere år. Undersøkelsen er derhos supplert med lønnsoppgaver også for de senere år.

Utarbeidelsen av tabellene har vært ledet av sekretær frk. *Tordis Tømt*, som også har forfattet teksten.

Socialdepartementets Avdeling for Lovforberedelse og Statistikk.

Kristiania i januar 1924.

Th. G. Thorsen.

E. Storsteen.

Innhold.

	Side.
Innledende bemerkninger	1
Antallet av trikotasjefabrikker samt disses fordeling etter beliggenhet og størrelse	2
Arbeiderantall etter tellingen 1914	6
Arbeidernes kjønn, alder og civilstand	8
Arbeidstid	13
Øvrige arbeidsforhold m. m.	14
Arbeidernes lønn	15
1. Gjennomsnittlig timefortjeneste etter arbeidernes beskjeftigelse og alder i 1914	15
2. Gjennomsnittlig timefortjeneste etter arbeidernes lønningsmåte og beskjeftigelse i 1914	18
3. Gjennomsnittlig timefortjeneste for en del kv. arbeidere med en årlig arbeidstid av 1500 timer eller mere i 1914	20
4. Gjennomsnittlig timefortjeneste etter lønnsoppgaver fra 1916.	21
5. " " " " 1918	22
6. " " " " 1920 og 1921	23
7. Beregnet uke- og årslønn i årene 1914, 1916, 1918, 1920 og 1921	26
Bilag 1	30
Bilag 2	32

Table des Matières.

	Pages.
Introduction	1
Nombre des fabriques de tricots et leur répartition par situation géographique et importance	2
Nombre des ouvriers d'après le recensement de 1914	6
Sexe, âge et état civil des ouvriers	8
Durée du travail	13
Autres conditions du travail, etc.	14
Salaires des ouvriers	15
1. Salaire moyen par heure d'après profession et âge en 1914	15
2. Salaire moyen par heure d'après mode de paiement et profession en 1914	18
3. Salaire moyen par heure pour certaines ouvrières avec 1500 heures de travail au moins par an en 1914	20
4. Salaire moyen par heure en 1916	21
5. Salaire moyen par heure en 1918	22
6. Salaire moyen par heure en 1920 et 1921	23
7. Salaire hebdomadaire et annuel calculé dans les années 1914, 1916, 1918, 1920 et 1921	26
Appendice 1	30
Appendice 2	32

Innledende bemerkninger.

Ved kgl. res. av 23. des. 1914 blev det bestemt, at Socialdepartementets Kontor for Socialstatistikk skulde iverksette en socialstatistisk undersøkelse angående arbeids- og lønningsvilkår i tekstilindustrien i året 1914.

I henhold hertil blev der i de første dager av 1915 til samtlige tekstilfabrikker i landet utsendt detaljerte spørreskjemaer, og disse begynte allerede våren 1915 å komme tilbake i utfylt stand. Men for en rekke bedrifter lykkedes det først efter meget lang tids forløp — for en større bedrift endog et par år — å få de begjærte oppgaver innsendt, efterat saken var omerindret flere ganger. Dertil kom, at de innkomne besvarelser alle, på et par undtagelser nær, foranlediget til dels inngående og langvarig korrespondanse med vedkommende bedrifter, dels for å få mulige uklarheter eller tvetydigheter i besvarelsen opklart og dels for å få skjemaene bedre utfylt. Kontorets personale blev senere i stor utstrekning lagt beslag på til andre presserende arbeider, således at arbeidet med denne undersøkelse for lengere tid måtte legges til side. Bearbeidelsen av det innkomne materiale blev derfor mere forsinket enn ønskelig var.

Den efterfølgende fremstilling gjelder ikke tekstilindustrien i sin helhet, men alene *trikotasjefabrikkene*, som både hvad antallet av bedrifter og antallet av arbeidere angår, er en av de betydeligste grupper innen tekstilindustrien.

Krigstiden medførte som bekjent en sterk prisstigning, der også ledet til en stigning av lønningene. En fremstilling av lønnsforholdene, der intet hensyn tok hertil, vilde bli ufyldestgjørende. Man besluttet derfor til sammenligning med oppgavene for 1914 å forsøke å få også nogen oppgaver for de senere år. Å skaffe til veie sådanne oppgaver for samtlige hithørende bedrifter og for hvert eneste år vilde volde et uforholdsmessig stort arbeide. Man mente derfor å kunne innskrenke sig til å ta omtrent annethvert år nemlig 1916, 1918 og 1920—21 og som regel bare en enkelt større bedrift, idet man antok, at utviklingen ved denne i det store og hele vilde kunne betraktes som typisk innen den hele gruppe. Den tilspurte bedrift stillet bæredvillig sine lønningsbøker for 1918, 1920 og 1921 til departementets disposisjon, og på grunnlag

av disse blev de fornødne utskrifter foretatt i departementet. For årene 1914 og 1916 er derimot samtlige opplysninger gitt av bedriftene selv på de av departementet utsendte spørreskjemaer eller som besvarelser av utsendte bemerkningsskrivelser. Avtrykk av de benyttede spørreskjemaer er inntatt i nærværende skrift som bilag.

Antallet av trikotasjefabrikker samt disses fordeling efter beliggenhet og størrelse.

Undersøkelsen omfatter i alt 41 trikotasjefabrikker, som var i drift i 1914, derav 8 med spinneri og 33 uten spinneri.

Mellem dette antall og antallet av trikotasjefabrikker ifølge Fabrikktellingen av 1909 (15)¹⁾ er der en betydelig avvikelse. Denne antas imidlertid for en vesentlig del å finne sin forklaring dels deri, at der ved tekstilundersøkelsen av 1914 er medtatt en rekke mindre strikkerier, som på grunn av sin ubetydelighet er sløfet ved fabrikktellingen eller overhodet ikke har besvart de ved denne utsendte spørreskjemaer.²⁾ Dels antas også det større antall bedrifter ved undersøkelsen i 1914 å kunne forklares ved trikotasjeindustriens sterke utvikling i de senere år. Efter Riksforsikringsanstaltens industristatistikk stiller nemlig antallet av tilhørende bedrifter i tiden fra 1895 til 1914 sig således:

Tabell 1.

Bedriftens art	Antallet av trikotasjefabrikker ifølge Riksforsikr.anstaltens industristatistikk i				
	1895/96	1900	1905	1909	1914
Trikotasjefabrikker med spinneri	} 13	14 {	4	5	6
— uten —			12	17	26
I alt	13	14	16	22	32

Av denne tabell sammenholdt med det foran anførte antall trikotasjefabrikker, som er medtatt ved tekstilundersøkelsen, synes visstnok bl. a. å fremgå, at denne siste omfatter betydelig flere bedrifter, enn der i 1914 inngikk under ulykkesforsikringen. Og det er i virkeligheten også mulig, at enkelte små strikkerier ikke er kommet med i Riksforsikringsanstaltens statistikk. I det store og hele antas imidlertid nevnte uoverensstemmelse å være mere tilsynelatende enn reell. Sammenhengen er

¹⁾ Jfr. „Fabrikktellingen i Norge 1909“ 4. hefte (Norges offisielle statistikk VI 50), 3. avsnitt side 34.

²⁾ Jfr. „Fabrikktellingen i Norge 1909“ 1. hefte (Norges offisielle statistikk V 147), side III.

nemlig sikkerlig for en del den, at man ved undersøkelsen av 1914 så vidt mulig har regnet forskjellige avdelinger ved en og samme bedrift som forskjellige bedrifter (f. eks. som *en* ullvarefabrikk og *en* trikotasje-fabrikk). Og det kan formentlig også tenkes, at i nogen grad en forskjellig gruppering har funnet sted, idet ved enkelte små bedrifter Riksforsikringsanstalten kan ha lagt vekten på *en* del av bedriftens produksjon, mens man ved nærværende undersøkelse kan ha festet sig ved en *annen* side av virksomheten.

Disse to sistnevnte momenter gir antagelig også den rette forklaring til den uoverensstemmelse, som består mellem tekstilundersøkelsens bedriftsantall og det antall trikotasje-fabrikker, som er opført i fabrikktilsynets årsberetning for vedkommende år. Ifølge denne fantes der nemlig pr. 31. desember 1913 kun 36 sådanne bedrifter.

Trikotasje-fabrikkenes *lokale fordeling* fremgår av nedenstående tabell (tabell 2). I denne er også samtidig gitt en oversikt over bedriftenes fordeling på de forskjellige størrelsesklasser, ved hvilken gruppering man er gått ut fra bedriftenes gjennomsnittlige arbeiderantall i den tid, de har vært i nogenlunde normal drift.

Tabell 2.

Fylker	Antall trikotasje-fabrikker med gjennomsnittlig antall arbeidere								Samlet antall be-drifter
	3-5	6-10	11-20	21-50	51-100	101-200	201-300	uoppgitt	
Kristiania	—	3	2	1	—	1	1	—	8
Østfold	—	2	1	—	—	—	—	—	3
Hedmark	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Buskerud	—	2	1	1	—	—	1	—	5
Vestfold	—	—	—	1	1	—	—	2	4
Telemark	—	—	1	—	—	—	—	1	2
Aust-Agder	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Vest-Agder	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Rogaland	2	1	—	—	—	1	—	—	4
Hordaland	1	—	—	—	1	1	1	—	4
Bergen	—	1	1	1	—	—	—	—	3
Møre	—	1	—	—	—	—	—	1	2
S. Trøndelag	—	1	1	—	—	—	—	—	2
Troms	—	—	1	—	—	—	—	—	1
I alt	4	11	8	4	2	3	3	6	41

Det fremgår herav, at trikotasje-fabrikkene så godt som fullstendig er samlet i det sønnenfjelske Norge. Slår man de enkelte fylker sammen til større landsdeler således at Østfold, Akershus, Kristiania, Buskerud samt Vestfold fylker regnes som *Østlandet*, Hedmark og Oplands fylker som *Oplandene*, Telemark, Aust- og Vest Agder fylker som *Sørlandet*,

Rogaland, Hordaland, Bergen, Sogn og Fjordane fylker som *Vestlandet*, Møre og Trøndelagsfylkene som *Trøndelagen* og Nordland, Troms og Finnmark som *Nord-Norge*, får man følgende fordeling:

Tabell 3.

Landsdel	Antall bedrifter	Procentvis fordeling
Østlandet	20	48.8
Oplandene	1	2.4
Sørlandet	4	9.8
Vestlandet	11	26.8
Trøndelagen	4	9.8
Nord-Norge	1	2.4
I alt	41	100.0

Hovedmengden av bedriftene — i alt 75,6 % — er således samlet i distriktene om Kristiania, Bergen og Stavanger. Og blandt disse bedrifter er alle de største trikotasjefabrikker. I de andre landsdeler finnes ingen med en gjennomsnittlig arbeidsstyrke av over 20 mann.

For å få en oversikt over utviklingen innen de enkelte fylker hitsettes følgende tabell 4. Tallene i denne er hentet fra fabrikktilsynets statistikk og viser utviklingen siden 1899 og helt frem til året 1921.¹⁾

Som man ser av tabellen er utviklingen ikke foregått jevnt over hele landet, selv bortsett fra de forskyvninger som fant sted ved forandringen av fabrikktilsynslovgivningens område etter 1909, hvorved et meget større antall bedrifter blev medtatt. I Kristiania og Buskerud f. eks. har trikotasjeindustrien vokset betydelig på disse år. Regner man etter arbeiderantallet, er dette for Kristianas vedkommende blitt mellom 3 og 4 ganger så stort. For Buskerud ca. 11 ganger så stort. Vestfold viser likeledes et sterkt opsving, idet arbeiderantallet fra 1905 til 1921 vokste fra 49 til 197. For Telemarks vedkommende viser utviklingen et ganske annet forløp: trikotasjeindustrien har her holdt sig på omtrent samme nivå hele tiden. For andre fylker som Rogaland og Hordaland var der en tid nogen stigning såvel i antall av bedrifter som av arbeidere, men under krigen inntrådte igjen tilbakegang. Etter krigen er imidlertid antallet av bedrifter og arbeidere på ny tiltatt for Hordalands vedkommende. Som helhet betraktet kan man si, at der synes å være en tendens til samling av trikotasjeindustrien i enkelte fylker, særlig på Østlandet; der hvor sådanne bedrifter finnes fra før, vil der gjerne opstå nye.

Videre viser tabellen, at i 3 av landets fylker forekommer overhodet ikke trikotasjefabrikker i det omhandlede tidsrum.

¹⁾ Til og med 1918 finnes denne statistikk offentliggjort i fabrikktilsynets årsberetninger. For de senere år er materialet velvillig stillet til rådighet av chefsinspektoret for fabrikktilsynet.

Tabell 4.

Fylker	Antall arbeidere og bedrifter pr.																					
	31/12 1899		31/12 1901		31/12 1905		31/12 1909		31/12 1911		31/12 1913		31/12 1914		31/12 1916		31/12 1918		31/12 1920		31/12 1921	
	Bedr.	Arb.	Bedr.	Arb.	Bedr.	Arb.	Bedr.	Arb.	Bedr.	Arb.	Bedr.	Arb.	Bedr.	Arb.	Bedr.	Arb.	Bedr.	Arb.	Bedr.	Arb.	Bedr.	Arb.
Kristiania	2	128	4	170	4	232	2	182	7	355	9	561	10	462	11	492	9	535	12	393	13	456
Østfold	—	—	—	—	—	—	—	—	2	20	3	42	3	35	3	35	1	23	7	108	7	85
Akershus	—	—	—	—	1	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	19	1	7
Hedmark	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	12	1	12	1	26	1	25	1	64	1	55
Opland	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Buskerud	1	26	1	22	1	19	2	163	4	257	4	291	5	306	5	366	4	214	6	311	6	289
Vestfold	—	—	—	—	2	49	3	95	4	139	4	152	3	142	3	153	3	212	5	211	5	197
Telemark	2	35	2	32	1	8	—	—	1	15	2	44	2	28	1	20	—	—	1	11	1	13
Aust-Agder	—	—	—	—	—	—	—	—	1	6	1	14	1	9	1	5	—	—	—	—	—	—
Vest-Agder	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—
Rogaland	—	—	2	53	1	44	—	—	3	41	2	11	3	63	4	106	2	16	3	36	4	27
Hordaland	—	—	2	191	3	338	3	404	3	448	3	479	5	473	4	450	2	260	7	400	7	379
Bergen	—	—	—	—	—	—	3	22	4	40	3	30	1	10	1	16	1	31	—	—	—	—
Sogn og Fjordane	8	448	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Møre	—	—	2	266	1	192	1	251	2	267	2	300	3	320	3	281	3	230	3	314	4	281
Sør-Trøndelag	—	—	—	—	—	—	—	—	1	10	1	10	1	9	1	3	1	3	1	9	1	12
Nord-Trøndelag	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nordland	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	6	1	8	1	8
Troms	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	1	12	1	4	1	7	—	—	—	—	—	—
Finnmark	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sum	13	637	13	734	14	899	14	1117	33	1602	36	1958	40	1877	39	1960	28	1555	48	1884	51	1809

Arbeiderantall efter tellingen 1914.

Efter den avholdte telling pr. $31/12$ 1914 var det samlede antall fabrikkarbeidere ved trikotasjebedriftene 1647, derav 236 menn og 1411 kvinner.

De i undersøkelsen medtatte bedrifter beskjeftiget imidlertid ikke det samme antall arbeidere hele året. På grunn av krigens utbrudd og dermed sammenhengende omstendigheter, som råstoffmangel og minskede avsetningsmuligheter, forekom der enkelte innskrenkninger i driftstiden. Av de undersøkte 41 bedrifter oppgir 23 å ha vært i full drift uten innskrenkninger. Av de øvrige var 3 ikke igang mere enn henholdsvis 23, 28 og 31 av årets uker, og for 4 bedrifter var antallet av uker med full drift henholdsvis 30, 30, 34 og 35. For resten av bedriftene var innskrenkningene ikke så store; antall uker med full drift varierte mellom 38 og 46.

Nedenfor angis det gjennomsnittlige antall arbeidere i hvert kvartal — bygget på oppgaver fra siste lønningssuke i hver måned — for de ovenfor nevnte 23 bedrifter som var i full drift hele året, og for samtlige bedrifter under ett.

Tabell 5.

	Gjennomsnittlig antall arbeidere i				
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	Hele 1914
<i>Bedrifter i full drift hele året. 1)</i>					
Fabrikker med spinneri	391	383	360	398	383
— uten —	287	264	253	284	273
Tils.	678	647	613	682	656
<i>Samtlige bedrifter²⁾</i>					
Fabrikker med spinneri	1123	1082	1012	1084	1075
— uten —	526	495	467	518	500
Tils.	1649	1577	1479	1602	1575

1) Herav er oppgaver over gjennomsnittlig arbeiderantall ikke innkommet for 5 bedrifter, som pr. $31/12$ tilsammen beskjeftiget 49 arbeidere.

2) Herav er oppgaver over gjennomsnittlig arbeiderantall ikke innkommet for 6 bedrifter, som pr. $31/12$ tilsammen beskjeftiget 55 arbeidere.

Såvel for samtlige bedrifter under ett som for de 23 der oppgir å ha vært i full drift hele året, er der en nedgang i arbeiderantallet fra 1. til 2. kvartal og fra 2. til 3.; i siste kvartal øker arbeidsstokken igjen

og blir for de bedrifter, som er i full drift hele året, større enn i 1. kvartal. Nedgangen fra 1. til 3. kvartal var relativt sett den samme for samtlige bedrifter som for bedrifter i full drift hele året, idet arbeiderantallet i 3. kvartal for begge grupper utgjorde 90 pct. av antallet i 1. kvartal. Det viser sig altså at selv bedrifter der har opgitt å gå med full drift, har gått med noget redusert arbeidsstyrke i 2. og 3. kvartal. Det lavere antall arbeidere i sommerhalvåret tør muligens, ihvertfall for en del, finne sin forklaring deri, at trikotasjefabrikasjonen her i landet i almindelighet beskjeftiger flere arbeidere om vinteren enn om sommeren.

Antallet av forskjellige arbeidere beskjeftiget i årets løp angis til 2231, derav 1508 ved fabrikker med og 723 ved fabrikker uten spinneri. Dette antall var således betydelig større enn den beregnede gjennomsnittsstokk av arbeidere — 1575 + ca. 50 (i de bedrifter, for hvilke månedsoppgaver over gjennomsnittlig arbeiderantall mangler, jfr. foregående side note 1 og 2), altså tilsammen ca. 1625 — og antallet pr. 31. desember (1647). Der foregikk således en meget sterk arbeider-skiftning.

Ved siden av de egentlige fabrikkarbeidere beskjeftiges også en del hjemmearbeidere. Av de undersøkte 41 bedrifter benyttet 25 hjemmearbeidere. I det utsendte spørreskjema blev der spurt efter det antall hjemmearbeidere som var beskjeftiget $\frac{1}{12}$ 1914 og det høieste og laveste antall beskjeftigede hjemmearbeidere i løpet av året 1914. Nedenstående tabell vil vise hvordan forholdet stillet sig. Det bemerkes at flere bedrifter ikke har besvart de enkelte spørsmål, men bare nevnt at der benyttes hjemmearbeide. Idet man også her benytter inndelingen «fabrikker med» og «uten spinneri», stiller forholdet sig således for de bedrifters vedkommende, hvorfra tallopgaver foreligger:

Tabell 6.

	Antall hjemmearb. ^{31/12} 1914		Største antall hjemmearb. i 1914		Minste antall hjemmearb. i 1914	
	Antall be- svarelser	Antall arbeidere	Antall be- svarelser	Antall arbeidere	Antall be- svarelser	Antall arbeidere
Trikotasjefabrikker med spinneri . . .	—	—	2	185	2	159
Trikotasjefabrikker uten spinneri . . .	20	413	20	471	20	311
Tils.	20	413	22	656	22	470

Hvis man regner med det midlere antall av hjemmearbeidere ([470 + 656] : 2), 563, og sammenholder dette med det gjennomsnittlige antall fabrikkarbeidere (1625), utgjør de første 34.6 % av fabrikkarbeiderne, eller m. a. o. over en fjerdedel av arbeidsstokken er hjemmearbeidere. I trikotasjefabrikker *uten* spinneri utgjorde hjemmearbeidernes antall i forhold til fabrikkarbeidernes 71.1 %, i fabrikker *med* spinnerier 16.0 %. Av de 8 trikotasjefabrikker med spinnerier var det bare en enkelt som i nogen større utstrekning benyttet sig av hjemmearbeidere. Av de 33 fabrikker uten spinnerier var der ialt 11 fabrikker som ikke anvendte hjemmearbeidere; av de øvrige 22 benyttet 11 fabrikker et mindre antall hjemmearbeidere enn fabrikkarbeidere, 2 et like stort antall av begge slags og 9 et større antall hjemmearbeidere enn fabrikkarbeidere.

Antallet av forskjellige hjemmearbeidere i årets løp angis til 776 — mot altså et midlere antall på 563.

Regner man med det gjennomsnittlige antall fabrikkarbeidere og det midlere antall hjemmearbeidere, kommer man til et *samlet antall trikotasjearbeidere i 1914 av 2188*.

Arbeidernes kjønn, alder og civilstand.

Som allerede i foregående avsnitt nevnt var stillingen pr. 31. desember 1914 efter nærværende undersøkelse, at den alt overveiende del — 1411 eller 83,27 % — av arbeidsstokken ved trikotasjefabrikkene var kvinner. Av menn var der bare 236 — altså temmelig nøiaktig $\frac{1}{6}$ av samtlige. Det kan imidlertid med hensyn til anvendelsen av mannlig og kvinnelig arbeidshjelp være av interesse også å se på utviklingen fra 1899 av. Nedenstående tabell viser denne på grunnlag av fabrikktilsynets statistikk:

Tabell 7.

År	Antall beskjeftigede arbeidere.			
	Absolutte tall		Pct.	
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
1899	117	520	27,7	72,3
1901	230	504	31,3	68,7
1905	195	704	21,7	78,3
1909	218	899	19,5	80,5
1911	272	1330	17,0	83,0
1913	316	1642	16,1	83,9
1914	321	1556	17,1	82,9
1916	356	1604	18,2	81,8
1918	259	1296	16,7	83,3
1920	332	1552	17,6	82,4
1921	303	1506	16,7	83,3

Som man ser, viser tabellen at der i stadig stigende grad anvendes kvinder i trikotasjefabrikasjonen. Mens de kvinnelige arbeidere omkring 1900 utgjorde ca. 70 pct. av samtlige, var det samme forhold i 1914 mere enn 80 pct. og i 1921 83.3 pct. Hertil kommer at det vel uten undtagelse er kvinner som anvendes til hjemmearbeide.

Hvad aldersfordelingen angår, var ved tellingen i 1914 1131 eller 80,1 % av kvinnene og 191 eller 81,0 % av mennene voksne arbeidere over 18 år. I alderen 14—18 år var 275 piker eller 19,5 % av de kvinnelige arbeidere og 39 gutter eller 16,5 % av de mannlige. Dessuten beskjeftigedes 5 piker og 6 gutter i alderen 12—14 år.

Også her tør utviklingen være av interesse.

Følgende tabell (tabell 8) viser derfor aldersfordelingen fra 1899 av, særskilt for kvinner og menn:

Tabell 8.

År	Fordelingen på forskjellige aldersklasser									
	12—14 år		14—16 år		16—18 år		Voksne		I alt	
	Abs.	Pct.	Abs.	Pct.	Abs.	Pct.	Abs.	Pct.	Abs.	Pct.
<i>Kvinner.</i>										
1899	2	0.4	19	3.6	55	10.7	444	85.3	520	100.0
1901	—	—	13	2.6	54	10.7	437	86.7	504	100.0
1905	—	—	13	1.8	45	6.4	646	91.8	704	100.0
1909	1	0.1	44	4.9	72	8.1	782	86.9	899	100.0
1911	1	—	45	3.4	173	13.0	1 111	83.6	1 330	100.0
1913	2	0.1	109	6.6	207	12.0	1 324	81.3	1 642	100.0
1914	2	0.1	76	4.9	200	12.9	1 278	82.1	1 556	100.0
1916	10	0.6	111	6.9	182	11.3	1 308	81.2	1 611	100.0
1918	—	—	85	6.6	156	12.0	1 055	81.4	1 296	100.0
1920	—	—	110	7.1	207	13.3	1 235	79.6	1 552	100.0
1921	—	—	69	4.6	198	13.1	1 239	82.3	1 506	100.0
<i>Menn.</i>										
1899	—	—	—	—	11	9.4	106	90.6	117	100.0
1901	—	—	7	3.5	21	9.1	202	87.4	230	100.0
1905	2	1.0	9	4.7	10	5.1	174	89.2	195	100.0
1909	5	2.3	8	3.7	11	5.0	194	89.0	218	100.0
1911	10	3.7	11	4.0	24	8.8	227	83.5	272	100.0
1913	7	2.2	12	3.8	31	9.8	266	84.2	316	100.0
1914	8	2.5	17	5.3	19	5.9	277	86.3	321	100.0
1916	11	3.1	17	4.9	30	8.6	291	83.4	349	100.0
1918	—	—	20	7.7	15	5.8	224	86.5	259	100.0
1920	2	0.6	15	4.5	28	8.4	287	86.5	332	100.0
1921	—	—	14	4.6	25	8.3	264	87.1	303	100.0

Som man ser av tabellen for de senere år, er der en så godt som stadig stigende procent av kvinner i aldersgruppene 12—18 år. Denne stigning begynner særlig etter 1909. I 1921 var i alt 17,7 pct. av de ansatte kvinner under 18 år.

Også for mannlige arbeidere viser tabellen i de første 10 år et forholdsvis mindre antall i aldersgruppene under 18 år enn senere. Men stigningen er her ikke så utpreget som for de kvinnelige arbeidere, idet der i de senere år igjen har vært nogen avtagning. Forholdsvis størst antall gutter blev beskjeftiget i 1911, da 16,5 pct. av arbeiderne var under 18 år. I de senere år har den tilsvarende procent vært mellem 13 og 14.

For å belyse forholdet også lokalt, hitsettes en tabell over fordelingen etter fylker for kvinnelige og mannlige arbeidere under 18 år pr. $\frac{31}{12}$ 1914:

Tabell 9.

	Antall arbeidere under 18 år:				Antallet av arbeidere under 18 år i pct. av samtlige arbeidere.	
	Piker		Gutter		Piker	Gutter
	12-14 år	14-18 år	12-14 år	14-18 år		
Kristiania	—	63	—	1	15.0	4.8
Østfold	—	7	—	—	20.0	—
Hedmark	—	5	—	—	41.7	—
Buskerud	—	107	—	8	39.2	38.1
Vestfold	—	19	—	—	13.6	—
Telemark	—	13	—	1	34.2	100
Rogaland	4	22	4	8	32.5	25.0
Hordaland	1	24	2	21	7.9	16.3
Bergen	—	7	—	—	17.5	—
Møre	—	2	—	—	16.7	—
Sør-Trøndelag	—	3	—	—	13.6	—
Troms	—	3	—	—	27.3	—
Tils.	5	275	6	39	18.0	14.0

Av samtlige 325 arbeidere under 18 år beskjeftigedes alene i Buskerud fylke 115, i Kristiania 64 og i Hordaland 48. Av de relative tall fremgår det at forholdet mellem antallet av de unge arbeidere og hele arbeidsstokken varierte innen de enkelte fylker, for piker fra 7.9 pct. i Hordaland til 39.2 og 41.7 pct. i Buskerud og Hedmark. For hele landet under ett var 18 pct. av samtlige arbeidere under 18 år. Av de mannlige arbeidere var 14.0 pct. mindreårige.

Foruten disse mere summariske aldersoppgaver, hvor der bare skjelles mellem mindreårige og voksne arbeidere, kan der også gis mere detaljerte aldersoppgaver, idet man ved undersøkelsen sammen med lønningsoppgavene mottok nøiaktige opplysninger om alderen for de enkelte arbeidere. Disse opplysninger omfatter alle som var beskjeftiget ved de

hithørende bedrifter i løpet av året 1914, altså ikke bare — som de foran i dette avsnitt meddelte summariske opgaver — de arbeidere, som fantes ved utgangen av året. Aldersfordelingen er — for de kvinnelige arbeidere — sammenstillet med vedkommendes beskjeftigelse i bedriftene (se tabell 10).

Tabell 10.

	Arbeidernes fordeling etter alder og stilling												Tils.
	12-13 år	14-15 år	16-17 år	18-19 år	20-24 år	25-29 år	30-34 år	35-39 år	40-44 år	45-49 år	50 år og over	Uop- gitt alder	
<i>Kvinner.</i>													
<i>Absolutte tall.</i>													
Syersker	4	13	75	94	208	113	55	33	18	14	20	26	673
Strikkersker . . .	—	19	72	112	266	98	50	31	15	13	6	47	729
Spolersker	—	15	53	47	29	8	6	7	4	6	1	10	186
Appretur og for- leggersker	—	2	1	3	7	1	3	3	1	4	3	—	28
Lagerarb.sker . . .	1	3	17	5	15	4	3	4	3	1	—	—	56
Klippersker	—	—	3	5	14	9	2	4	4	4	5	—	50
Spinneriarb.sker	—	6	9	9	21	3	3	2	—	—	1	8	62
Veversker	—	7	7	10	19	10	4	—	—	—	—	4	61
Kardersker og sortererersker . .	—	1	1	1	1	7	2	7	2	4	11	—	37
Diverse	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	3
Uopgitt beskjeftigelse	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	10
	5	66	239	286	580	253	128	91	47	47	47	106	1 895
<i>Relative tall.</i>													
Syersker	0.5	1.9	11.1	14.0	30.9	16.8	8.2	4.9	2.7	2.1	3.0	3.9	100.0
Strikkersker	—	2.6	9.9	15.4	36.5	13.4	6.9	4.3	2.1	1.8	0.8	6.4	100.0
Spolersker	—	8.1	28.5	25.3	15.6	4.3	3.2	3.8	2.2	3.2	0.5	5.3	100.0
Appretur og for- leggersker	—	7.1	3.6	10.7	25.0	3.6	10.7	10.7	3.6	14.3	10.7	—	100.0
Lagerarb.sker . . .	1.8	5.4	30.4	8.9	26.7	7.1	5.4	7.1	5.4	1.8	—	—	100.0
Klippersker	—	—	6.0	10.0	28.0	18.0	4.0	8.0	8.0	8.0	10.0	—	100.0
Spinneriarb.sker . .	—	9.7	14.5	14.5	33.9	4.8	4.8	3.2	—	—	1.7	12.9	100.0
Veversker	—	11.5	11.5	16.4	31.0	16.4	6.6	—	—	—	—	6.6	100.0
Kardersker og sortererersker . .	—	2.7	2.7	2.7	2.7	18.9	5.4	18.9	5.4	10.9	29.7	—	100.0
I alt	0.3	3.5	12.6	15.1	30.6	13.3	6.7	4.8	2.5	2.5	2.5	5.6	100.0
<i>Menn.</i>													
<i>Absolutte tall .</i>													
Relative tall	8	17	24	31	42	30	30	15	27	14	48	12	298
	2.7	5.6	8.1	10.4	14.1	10.1	10.1	5.0	9.1	4.7	16.1	4.0	100.0

Som tabellen viser, finnes de fleste *kvinnelige* arbeidere i gruppen 20—24 år. Imidlertid ser man at fordelingen på begge sider av dette maksimum ikke er ens, idet aldersgruppen 25—29 viser et ikke ubetydelig mindre antall arbeidere enn gruppene 16—17 og 18—19. Dette kan vel for en del tilskrives feilaktige aldersoppgaver, idet kvinnene kan ha opgitt å

være mellom 20 og 24, mens de faktisk er fylt 25. Men noen nevneverdig rolle kan dette moment neppe ha spillet. Det er ifølge tabellen tydelig, at det i vesentlig grad er unge kvinner som beskjeftiges, idet i næsten alle stillinger innen trikotasjeindustrien de yngre aldersklasser er sterkere representert. Bare innen gruppen kardersker og sorterersker viser aldersfordelingen sig anderledes; av denne gruppes arbeidere er næsten $\frac{1}{3}$ i alderen 50 år og derover, mens dette i de andre beskjeftigelsesgrupper bare er tilfellet med et fåtall.

Ved noen opgaver som inntok i 1916 fra to større bedrifter var aldersfordelingen for enkelte kvinnelige beskjeftigelser:

Tabell 11.

	Aldersfordeling for enkelte grupper arbeidere i 1916							
	14-15 år	16-17 år	18-19 år	20-24 år	25-29 år	30-34 år	35-39 år	40-44 år
Syersker	11	16	31	44	15	3	3	2
Strikkere	21	53	32	51	13	9	6	6
Veversker	9	18	7	16	3	1	—	—
Spolere	2	1	—	—	1	—	—	—

Aldersopbygningen var for disse to bedrifter i 1916 relativt sett omtrent den samme som for samtlige bedrifter i 1914. Også i 1916 finner man de fleste arbeidere i aldersgruppen 20—24 år, og i de aller yngste aldersgrupper 14—19 år faller også her mange flere arbeidere enn i den eldre aldersgruppe, 25—29 år.

Aldersfordelingen for *menn* er jevnere; men de yngste grupper er også for menn meget sterkt representert. De fleste arbeidere finnes i gruppen 20—24 år, men nedgangen i de følgende grupper er ikke så sterk som for de kvinnelige arbeidere. Eiendommelig er det forholdsvis «store» antall arbeidere i de eldste aldersgrupper. Av arbeidere på 60 år og over var der ialt 26.

Tabell 12 viser alder og civilstandsoppgaver særskilt for menn og kvinner.

Tabellen viser at den alt overveiende del av kvinnene var ugifte, hvad man i og for sig også kunde vente på grunn av de mange arbeidere i de yngste aldersklasser. I alt var 1697 eller 89,6 % ugifte, 66 eller 3,5 % gifte, 36 eller 1,9 % enker og for resten 5,0 % var civilstand uoppgitt. Imidlertid kan man nok gå ut fra at procenten av ugifte var ennu større, idet de fleste av arbeidernes med uoppgitt civilstand var så unge, at de vel må antas å være ugifte. Selv om hensyn tas til den sterke representasjon av de yngste årsklasser, er dog antallet av ugifte påfallende stort. I gruppene 20—24, 25—29 og 30—39 utgjør

Tabell 12.

	Arbeidernes fordeling etter alder og civilstand.												Tils.
	12-13 år	14-15 år	16-17 år	18-19 år	20-24 år	25-29 år	30-34 år	35-39 år	40-44 år	45-49 år	50 år og over	Uopp. alder	
<i>Kvinner.</i>													
Ugifte . . .	5	51	216	273	556	232	110	83	38	30	29	74	1697
Gifte . . .	—	—	1	—	8	18	11	3	4	5	12	4	66
Enker . . .	—	—	—	—	—	—	7	4	5	12	6	2	36
Uoppgitt civil- stand . . .	—	15	22	13	16	3	—	1	—	—	—	26	96
Tils.	5	66	239	286	580	253	128	91	47	47	47	106	1895
<i>Menn.</i>													
Ugifte . . .	8	17	21	29	33	11	8	1	3	1	2	5	139
Gifte . . .	—	—	2	—	8	19	22	14	23	13	42	1	144
Enkemenn . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	3
Uoppgitt civil- stand . . .	—	—	1	2	1	—	—	—	—	—	2	6	12
Tils.	8	17	24	31	42	30	30	15	27	14	48	12	298

de ugifte kvinner henholdsvis 95,9, 91,7 og 88,1 %. Det kan være av interesse å sammenligne disse procenter med de opgaver over civilstand som innkom ved siste folketelling¹⁾ i 1920. Ifølge denne var av samtlige kvinner i *byene* i aldersgruppen 20—24, 25—29 og 30—39, henholdsvis 81,3, 53,1 og 34,6 % ugifte. Som man ser, ligger disse procenter langt under de ovenfor anførte. For en mindre del kan kanskje det store antall ugifte i trikotasjeindustrien tilskrives feilaktige opgaver. Men særlig må forholdet antagelig finne sin forklaring deri, at trikotasjearbeidernes når de gifter sig i stor utstrekning forlater fabrikkarbeidet helt eller går over til å bli hjemmearbeidere.

Av 298 mannlige trikotasjearbeidere var i alt 139 ugifte og 144 gifte. Denne større procent av gifte står i sammenheng med den sterkere representasjon i de eldre aldersklasser.

Arbeidstid.

For å få en oversikt over arbeidstiden i 1914 hitsettes en tabell som viser bedriftene og antallet av arbeidere fordelt etter ukentlig nettoarbeidstid. Som nettoarbeidstid er regnet den tid, hvor det virkelig blev arbeidet, idet der er gjort fradrag i bruttoarbeidstiden for samtlige pauser.

17 av fabrikkene med tilsammen 850 arbeidere — 51,61 % av samt-

¹⁾ Folketellingen i Norge 1. desember 1920, 3. hefte. s. 180.

Tabell 13.

Ukentlig nettoarbeidstid	Arbeidernes fordeling på forskjellige arbeidstidsgrupper.								Pct. av samtl. arb.
	Antall bedrifter	Menn		I alt	Kvinner		I alt	Sum	
		12-18 år	18 år og over		12-18 år	18 år og over			
39-40 timer . . .	1	0	0	0	3	11	14	14	0.85
41-42 — . . .	1	1	1	2	1	2	3	5	0.30
43-44 — . . .	0	0	0	0	0	0	—	0	—
45-46 — . . .	2	0	1	1	11	37	48	49	2.98
47-48 — . . .	5	0	0	0	12	47	59	59	3.58
49-50 — . . .	5	1	0	1	9	51	60	61	3.70
51-52 — . . .	11	1	19	20	85	413	498	518	31.45
53-54 — . . .	6	8	15	23	99	210	309	332	20.16
55-56 — . . .	3	1	4	5	0	20	20	25	1.52
57-58 — . . .	2	5	10	15	10	76	86	101	6.13
59-60 — . . .	4	28	141	169	42	260	302	471	28.60
61-62 — . . .	0	0	0	0	0	0	0	0	—
63-64 — . . .	1	0	0	0	8 ¹⁾	4	12	12	0.73
	41	45	191	236	280	1131	1411	1647	100

¹⁾ Denne arbeidstid var ulovlig. Man må vel gå ut fra at vedkommende bedrift som har angitt arbeidstiden under ett for samtlige arbeidere, har glemt å gjøre oppmerksom på at mindreårige hadde en annen arbeidstid enn de voksne arbeidere.

lige — hadde en ukentlig nettoarbeidstid på 51—54 timer; 471 arbeidere eller 28.6 % hadde 59—60 timer. I alt hadde 87,86 % av arbeiderne en nettotid pr. uke av 51—60 timer. Bare 7.7 % hadde 48 timers uke eller mindre.

Arbeidstidens begynnelse var forskjellig for de forskjellige bedrifter. 2 begynte kl. 6, 3 ca. 6¹/₂, 11 omkring 7 og resten kl. 8. Arbeidstiden sluttet for det meste ved 6—7 tiden, for en enkelt bedrifts vedk. kl. 4. Alle bedrifter — med undtagelse av én — sluttet tidligere lørdagene. I arbeidstiden var der i almindelighet 2 eller 3 pauser, frokost, middag og ettermiddag. Frokost varierte mellom et kvarter og en halv time, middag mellom 1 og 2 timer.

Der blev bare i liten utstrekning anvendt *overtidsarbeide*. Av de 41 bedrifter oppgav bare 4 å ha hatt overtidsarbeide i 1914; dette overtidsarbeide forekom bare rent leilighetsvis og omfattet ikke alle de vedkommende bedrifter ansatte arbeidere. *Nattarbeide* forekom overhodet ikke i 1914.

Øvrige arbeidsforhold m. m. i 1914.

Av 41 bedrifter hadde 9 inngått *overenskomst* med sine arbeidere. *Overtid* — hvor denne forekom — blev betalt med 25 og 50 pct. tillegg til den ordinære betaling. 2 bedrifter oppgir at overtidsarbeidet betales på samme måte som almindelig arbeide.

Lønningene blev — med en undtagelse — utbetalt hver uke, ved 10 bedrifter fredag og ved resten lørdag. Ved den ene bedrift blev lønnen bare utbetalt månedvis, i almindelighet siste lønningsdag i måneden.

5 bedrifter hadde ved arbeidsreglement innført et system med *mulkter* for forskjellige mindre forseelser. Det samlede mulktbeløp, som var helt ubetydelig, utgjorde for samtlige 5 bedrifter i 1914 135,65 kr. Beløpene tilfalt vedkommende kretssykekassee eller blev anvendt på forskjellig måte til beste for arbeiderne.

Premiesystem bruktes ikke ved nogen fabrikk.

Gratialer til arbeiderne utdelte 8 bedrifter; men derav var det bare 5 som utdelte til samtlige. For de øvriges vedkommende blev gratialer bare gitt til «faste arbeidere».

Ved 10 av bedriftene fantes der særskilt *spisesal* for arbeiderne. Ved 17 oppgis arbeidsrummene å tjene som spiseværelse, garderobeplass, oplagsrum etc.

Hovedrengjøring av lokalene fant sted ukentlig ved 10 bedrifter, ved 1 én gang i måneden, ved en annen 2—12 ganger årlig og ved de øvrige 1 eller 2 ganger om året. I almindelighet foregikk dessuten daglig feining av arbeidsrummene.

5 av fabrikkene hadde bygget arbeiderboliger. Når undtas én bedrift, var det imidlertid ikke alle arbeidere ved vedkommende fabrikk som bodde i fabrikkens hus. Av ialt 566 arbeidere ved disse 5 bedrifter var det ialt 230 som bodde i de opførte arbeiderboliger.

Arbeidernes lønn.

1. Lønnsopgaver blev innhentet på lønningslister som blev vedlagt det egentlige spørreskjema. Disse lønnsopgaver viste vedkommende arbeiders kjønn, alder, civilstand, beskjeftigelse i bedriften, antall arbeidstimer (særskilt for ordinær tid og overtid) og utbetalt arbeidslønn i 1914 (særskilt for tidslønnet og akkordarbeide). Under den utbetalte arbeidslønn inn gikk også godtgjørelse for overtidsarbeide såvelsom arbeidernes andel i sykeforsikringspremien, hvilken andel av arbeidsgiveren blir tilbakeholdt ved lønnsutbetalingen. Derimot inneholdt skjemaet intet spørsmål om hvor lenge hver enkelt arbeider hadde vært ansatt i bedriften. Et almindelig gjennemsnitt av lønnen for alle arbeidere vil derved bli trykket ned av de lavere lønninger for nybegynnere; og da det som foran vist har foregått en meget sterk arbeiderskiftning i årets løp, vil man derfor kunne få et noget falsk billede av lønnsforholdene. For de største gruppers vedkommende: syersker, strikkersker og spolersker har man av denne

grunn forsøkt også å få et mere korrekt resultat, idet man i en særskilt tabell (se nedenfor under litra 3 i dette avsnitt) har tatt med bare de arbeidere, som har hatt en årlig arbeidstid av 1500 timer og derover.

Nedenfor angis den almindelige gjennomsnittlige timelønn, særskilt for kvinner og menn, fordelt etter alder og beskjeftigelse i bedriften (tabell 14).

Hvad for det første de *kvinnelige* arbeidere angår, viser tabellen hvorledes lønnen varierer med alderen. Den stiger stadig for de yngre aldersklassers vedkommende og når topplønn omkring 30-årene, i gruppen 30—34 år. Innen de enkelte beskjeftigelsesgrupper er det bare de større: syersker, strikkersker og spolersker, som omfatter så mange arbeidere at man får nogenlunde brukbare gjennomsnittstall innen de enkelte aldersklasser. For syerskenes vedkommende opnåes topplønn i alderen 25—29 år — 26.3 øre pr. time. Regner man med en gjennomsnittlig ukentlig arbeidstid av 54 timer (jfr. foregående avsnitt), blir ukefortjenesten kr. 14.20. Spolerskene hadde også topplønn i 25—29-års alderen med 24.7 øre, svarende til en ukelønn av kr. 13.34. Gjennomsnittslønnen i de forskjellige aldersklasser viser imidlertid ikke helt den samme jevne bevegelse som for syerskene — hvilket henger sammen med at antallet av arbeidere i de eldre aldersklasser var så lavt at enkelte lønninger kan komme til å få for stor betydning for gjennomsnittet. For strikkerskene var bevegelsen forsåvidt en annen, som stigningen fortsetter i lengere tid enn i de to førstnevnte beskjeftigelser. Topplønnen nåes her først i 40—44-års alderen med 32,4 øre, svarende til kr. 17.50 pr. uke.

Ser man på de enkelte aldersklasser, var der stor forskjell innen de forskjellige beskjeftigelser. Tar man f. eks. aldersgruppen 20—24 år, har syersker, strikkersker og veversker den høieste lønn, henholdsvis 25.6, 24.9 og 25.4 øre pr. time, kardersker etc. den laveste, 18.0 øre pr. time, altså en forskjell på omkring 7 øre. For enkelte andre aldersgrupper er forskjellen enda større, da gruppene omfatter så få arbeidere, at en enkelt arbeiders høie eller lave timefortjeneste kommer til å øve vesentlig innflydelse på gjennomsnittsfortjenesten.

Ser man bort fra aldersgrupperingen og bare sammenligner de enkelte beskjeftigelser, er det stadig syersker, strikkersker og veversker, som har den beste fortjeneste, med 23.3, 24.1 og 24.5 øre pr. time; den laveste fortjeneste hadde kardersker og sorterersker med 17.0 øre timen. Forskjellen mellom laveste og høieste gjennomsnittlige timefortjeneste var også her vel 7 øre.

Gjennomsnittslønnen for *alle* kvinnelige trikotasjearbidere var 22.9 øre, svarende til en ukefortjeneste av kr. 12.37.

For *menn* opnåes den høieste gjennomsnittlige lønn i 35—39-års alderen med 46.6 øre pr. time, svarende til en ukefortjeneste av 25.16 kr.

Innen de enkelte beskjeftigelsesgrupper hadde — blandt de egentlige

Tabell 14. Gjennomsnittlig timelønn i forskjellige aldersgrupper og stillinger.

Stilling.	Alder																		Uoppgitt alder		Til-sammen			
	12-15 år		16-17 år		18-19 år		20-24 år		25-29 år		30-34 år		35-39 år		40-44 år		45-49 år						50 år og over	
	Antall arb.	Gjennemsn. timelønn	Antall arb.	Gjennemsn. timelønn	Antall arb.	Gjennemsn. timelønn	Antall arb.	Gjennemsn. timelønn	Antall arb.	Gjennemsn. timelønn	Antall arb.	Gjennemsn. timelønn	Antall arb.	Gjennemsn. timelønn	Antall arb.	Gjennemsn. timelønn	Antall arb.	Gjennemsn. timelønn	Antall arb.	Gjennemsn. timelønn				
<i>Kvinner.</i>																								
Syersker	17	13,4	75	17,4	94	21,2	206	25,6	113	26,3	55	26,2	33	24,4	18	24,4	14	21,8	20	21,5	26	16,7	671	23,3
Strikkersker	18	14,7	72	17,1	111	20,6	258	24,9	96	28,1	49	29,3	31	29,8	14	32,4	13	28,9	6	29,3	46	21,2	714	24,1
Spolersker	15	14,1	51	16,1	46	18,6	29	23,6	8	24,7	6	22,1	7	24,5	3	19,0	6	21,8	1	16,7	10	18,7	182	19,0
Appreturarb. og forleggersker	2	9,5	1	16,2	3	18,0	7	20,8	1	43,0	3	28,5	3	21,5	1	17,5	4	24,6	3	18,7	—	—	28	21,4
Lagerarbeidersker	4	10,7	17	17,0	5	19,5	15	22,7	4	23,3	3	26,8	4	26,8	3	22,6	1	22,5	—	—	—	—	56	20,4
Klippersker	—	—	3	15,2	5	21,2	14	21,0	9	21,6	2	22,4	4	25,0	4	26,7	4	26,1	5	22,2	—	—	50	22,1
Spinneriarb.sker	6	16,2	9	21,4	9	19,9	21	22,5	3	26,8	3	23,5	2	16,1	—	—	—	—	1	20,4	8	15,2	62	20,4
Veversker	7	16,3	7	20,7	10	21,1	19	25,4	10	32,1	4	39,0	—	—	—	—	—	—	—	—	4	15,9	61	24,5
Kardersker og sorterersker	1	4,3	1	10,7	1	14,6	1	18,0	7	17,4	2	18,2	7	19,2	2	19,1	4	20,1	11	15,4	—	—	37	17,0
Diverse	—	—	1	21,6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	46,3	—	—	1	10,8	3	26,2
1 alt	70	14,0	237	17,2	284	20,4	570	24,5	251	26,6	127	27,4	91	25,7	45	26,3	47	24,7	47	20,8	95	18,9	1864	22,9
<i>Menn.</i>																								
Spinnere	11	20,0	7	23,9	7	30,6	13	37,9	4	37,9	11	41,7	—	—	4	48,5	1	48,0	7	42,8	6	40,4	71	35,0
Strikkere	3	16,0	4	29,9	9	28,5	4	34,7	8	40,4	6	41,3	6	52,7	5	47,2	3	45,0	10	43,0	2	105,3	60	41,0
Appreturarbeidere	2	12,5	2	26,8	3	29,6	5	35,1	5	38,5	3	37,5	3	41,2	2	35,5	2	41,8	8	34,1	—	—	35	34,2
Andre tekstilarb.	2	11,9	4	20,0	4	17,0	9	35,2	8	41,8	5	41,1	2	38,7	7	34,7	2	51,0	8	34,1	3	37,6	54	34,0
Lagerarb.	7	9,9	7	19,8	6	19,4	7	34,4	2	37,1	2	39,8	—	—	2	32,0	2	47,5	7	33,8	—	—	42	26,5
Maskin- og metallarb.	—	—	—	—	—	—	3	48,2	—	—	1	36,5	—	—	4	43,6	2	38,7	2	52,2	—	—	12	44,8
Øvrige arb.	—	—	—	—	2	31,5	1	50,1	3	40,6	2	35,4	4	45,5	3	35,8	2	46,0	6	35,0	1	18,5	24	38,1
1 alt	25	16,1	24	23,3	31	26,0	42	37,1	30	39,9	30	40,4	15	46,6	27	40,4	14	45,2	48	38,1	12	48,7	298	35,4

trikotasjearbeidere — strikkerne den høieste timefortjeneste, 41,0 øre pr. time. De øvrige trikotasjearbeidere hadde en timefortjeneste av 34—35 øre. Lagerarbeiderne var de dårligst betalte med 26,5 øre timen, mens faglærte arbeidere utenfor den egentlige trikotasjefabrikasjon som maskin- og metallarbeidere hadde en fortjeneste som lå adskillig over lønnen for trikotasjearbeiderne.

Gjennomsnittslønnen for samtlige arbeidere var 35,4 øre pr. time, svarende til 19,12 kr. pr. uke. Gjennomsnittslønnen for menn ligger altså over 50 % høiere enn for kvinner.

2. For å undersøke hvilken rolle *lønningmåten* spiller for fortjenesten er i tabell 15 arbeiderne fordelt etter hvorvidt de er lønnet på tid, på akkord eller på begge måter.

Tabell 15.

Beskjeftigelse.	Tidslønnet		Akkordl.		Begge deler		Uoppgitt		Tilsammen	
	Antall	Gj.sn. timel.	Antall	Gj.sn. timel.	Antall	Gj.sn. timel.	Antall	Gj.sn. timel.	Antall	Gj.sn. timel.
<i>Kvinner.</i>										
Syersker	41	20,5	496	24,3	16	22,5	118	20,2	671	23,3
Strickersker	67	22,7	632	24,4	5	17,2	10	18,3	714	24,1
Spolersker	55	15,5	101	20,8	—	—	26	19,5	182	19,0
Appreturarb. og forl.sker	12	20,4	10	22,3	—	—	6	22,2	28	21,4
Lagerarb.sker	25	19,5	26	21,1	—	—	5	20,9	56	20,4
Klippersker	15	24,6	16	19,4	13	21,9	6	23,8	50	22,1
Spinneriarb.sker	30	20,9	19	21,8	—	—	13	17,3	62	20,4
Veversker	7	22,4	54	24,8	—	—	—	—	61	24,5
Kardersker, sorterersker	9	12,3	6	19,0	—	—	22	18,3	37	17,0
Diverse	2	28,6	1	21,6	—	—	—	—	3	26,2
I alt	263	19,9	1361	24,0	34	21,5	206	19,8	1864	22,9
<i>Menn.</i>										
Spinnere	29	31,6	20	37,8	7	27,7	15	41,5	71	35,0
Strikkere	8	29,5	22	43,7	1	47,7	29	41,9	60	41,0
Appreturarbeidere	12	33,6	1	50,2	14	34,2	8	33,3	35	34,2
Andre tekstilarb.	34	34,1	1	22,2	7	38,0	12	32,4	54	34,0
Lagerarb.	27	25,8	1	41,1	3	31,6	11	25,5	42	26,5
Maskin- og metallarb.	8	44,4	—	—	—	—	4	45,4	12	44,8
Øvrige arbeidere	21	39,3	1	20,3	—	—	2	34,4	24	38,1
I alt	139	33,0	46	40,2	32	33,8	81	37,3	298	35,4

Av samtlige *kvinnelige* arbeidere for hvilke lønningmåten er oppgitt (1658) var 1361 eller ca. 82 % akkordlønnet. Det fremgår av tabellen, at timefortjenesten var betydelig høiere for dem som arbeidet på akkord, enn for timelønnsarbeiderne; forskjellen var ca. 4 øre pr. time, en forskjell som bevirker over kr. 2 pr. uke.

En undtagelse herfra utgjør klipperskene (tilskjærerskene), for hvilke den gjennomsnittlige fortjeneste er større ved tids- enn ved akkordlønnet

arbeide. Dette forhold skyldes den omstendighet at ved en enkelt bedrift som lønnet sine klippersker efter akkordsatser, har arbeiderne hatt en meget lav fortjeneste.

De arbeidere for hvilke der ikke er oppgitt lønningmåte, har den laveste gjennomsnittlige timebetaling, 19,8 øre pr. time, eller $\frac{1}{10}$ øre lavere enn de tidslønnede; som regel har vel nevnte arbeidersker vært lønnet på tid. Den gjennomsnittlige timelønn ved akkordarbeide lå bare 1 øre over den gjennomsnittlige timelønn for samtlige trikotasjearbeidersker, hvilket henger sammen med akkordarbeidets overveiende betydning i denne bransje.

For 3 av de største grupper, syersker, strikkersker og spolersker, har man — for å opnå et bedre bilde av forholdet — fordelt arbeiderskene efter størrelsen av de bedrifter hvor de var beskjeftiget. Som store bedrifter er regnet fabrikker som pr. $\frac{31}{12}$ 1914 hadde 50 arbeidere eller mere. Som mellomstore, fabrikker med 20—49 arbeidere og som små, bedrifter med under 20 arbeidere. Av 1567 arbeidersker beskjeftigedes 1143 eller over $\frac{2}{3}$ ved store bedrifter, litt over $\frac{1}{10}$ ved mellomstore og ikke fullt $\frac{1}{5}$ ved små fabrikker. Følgende tabell 16 viser den

Tabell 16.

	Store bedrifter		Mellemst. bedr.		Små bedrifter		Samtlige		
	Antall arb.	Gj.sn. timel.	Antall arb.	Gj.sn. timel.	Antall arb.	Gj.sn. timel.	Antall arb.	Gj.sn. timel.	
Syersker	T.	24	22,8	3	9,9	14	18,8	41	20,5.
	A.	367	26,1	91	20,5	38	15,4	496	24,3
	B.	16	22,5	—	—	—	—	16	22,5
	Uopp.	107	21,1	—	—	11	12,2	118	20,2
		514	24,8	94	20,2	63	15,6	671	23,3
Strikkersker	T.	54	22,1	—	—	13	22,0	67	22,1
	A.	431	24,3	46	28,6	155	23,8	632	24,4
	B.	5	17,2	—	—	—	—	5	17,2
	Uopp.	10	18,3	—	—	—	—	10	18,3
		500	23,9	46	28,6	168	23,7	714	24,1
Spolersker	T.	11	15,6	22	15,6	22	15,2	55	15,5
	A.	92	21,7	—	—	9	12,3	101	20,8
	B.	—	—	—	—	—	—	—	—
	Uopp.	26	19,5	—	—	—	—	26	19,5
		129	20,7	22	15,6	31	14,4	182	19,0
Samtlige arbeidersker i de 3 grupper.	1 143	23,9	162	21,9	262	20,6	1 567	23,2	

gjennomsnittlige timefortjeneste innen de 3 grupper, særskilt for tidslønnede (T.), akkordlønnede (A.) o. s. v., uten hensyn til aldersfordeling.

For syerskene er fortjenesten ved de store bedrifter — uansett lønningmåte — større enn ved de mellomstore og små. For akkordarbeiderne, som er de tallrikste, er timefortjenesten ved de store fabrikker 26,1 øre, mens den ved de mellomstore og små er henholdsvis 20,5 og 15,4 øre. For strikkerskene ligger på den annen side timefortjenesten lavere for arbeidere ved de store bedrifter, enn for dem som er ansatt ved de mellomstore. Mens akkordarbeiderne ved de siste hadde en gjennomsnittlig timelønn av 28,6 øre, var den ved de store 24,3 øre; for de minste fabrikker lå den enn et halvt øre under. Når fortjenesten for strikkerskene ved de middelstore fabrikker er så meget høyere, må dette antageligvis bero på, at forholdene ved en enkelt bedrift — der er i alt bare 4 bedrifter i denne gruppe — har vært særlig gunstige. For spolerskenes vedkommende er fortjenesten omtrent ens innen alle fabrikker for de tidslønnedes vedkommende. For akkordarbeiderne er lønnen derimot adskillig høyere ved de store fabrikker, men antallet av arbeidere er så lite ved de små bedrifter, at tilfældigheter kan komme til å gjøre sig gjeldende.

Å trekke nogen sikker slutning angående det almindelige lønnsnivå innen de 3 størrelseskategorier lar sig ikke gjøre på grunnlag av nærværende materiale. For strikkerskenes vedkommende, der utgjør en betydelig del av samtlige trikotasjearbeidersker, og hvis antall er relativt størst innen de minste bedrifter, synes der ikke å være nogen nevneverdig forskjell i lønningene. Men da fortjenesten i de to andre faggrupper ligger til dels adskillig høyere ved store enn ved middelstore og små bedrifter, synes det samlede resultat å peke i retning av en sådan forskjell efter bedriftsstørrelsen. Tar man samtlige arbeidersker i de 3 grupper under ett — uansett lønnsmåte — ligger timefortjenesten ved de store bedrifter 2 øre høyere enn ved de mellomstore og 3,3 øre høyere enn ved de små fabrikker.

For *menn* var ifølge tabell 15 forholdet det omvendte av hvad der var tilfelle for kvinnenens vedkommende, idet de fleste mannlige trikotasjearbeidere var lønnet på tid, i alt 64,6 pct. For disse var gjennomsnittslønnen 33,0 d. e. ca. 2 $\frac{1}{2}$ øre lavere enn gjennomsnittslønnen for samtlige. Forskjellen mellom timefortjenesten for akkord- og tidslønnede arbeidere var ganske betydelig, over 7 øre. 81 hadde uoppgitt lønnsform med gjennomsnittslønn 37,3 øre pr. time.

3. Tabell 17 viser gjennomsnittslønnen for de 3 viktigste grupper av kvinnelige arbeidere, når bare de tas med som har hatt en årlig arbeidstid

av 1500 timer og derover. Av tilsammen 1567 arbeidersker i gruppen: strikkesker, syersker og spolersker var dette tilfelle med 980.

En sammenligning med lønnen for samtlige strikkesker, syersker og spolersker (se tabell 14) viser at gjennomsnittslønnen for de arbeidersker, som har arbeidet i fabrikkene omtrent hele året, er 1—2 øre høyere pr. time enn gjennomsnittslønnen når samtlige arbeidersker tas med. Denne forandring bevirker for strikkeskenes vedkommende en forhøielse i beregnet ukelønn fra 13,01 kr. til 13,82 kr., for syerskene fra 12,58 til 13,55 kr. og for spolerskene fra 10,26 til 10,85 kr.

Tabell 17. *Lønnsopgaver innen forskjellige aldersgrupper for kvinnelige trikotasjearbeidere som i 1914 hadde en årlig arbeidstid på 1500 timer og derover.*

Stilling	14-15 år		16-17 år		18-19 år		20-24 år		25-29 år		30-34 år		35-39 år		40-44 år		45-49 år		50 år og over		Uoppgitt alder		I alt	
	Antall	Gj.sn. timelønn	Antall	Gj.sn. timelønn	Antall	Gj.sn. timelønn	Antall	Gj.sn. timelønn	Antall	Gj.sn. timelønn	Antall	Gj.sn. timelønn	Antall	Gj.sn. timelønn	Antall	Gj.sn. timelønn	Antall	Gj.sn. timelønn	Antall	Gj.sn. timelønn	Antall	Gj.sn. timelønn	Antall	Gj.sn. timelønn
Strikkesker . .	2	15,2	37	19,3	72	22,3	162	25,8	52	29,2	37	31,3	14	28,3	4	26,0	8	28,8	3	34,0	16	24,4	407	25,6
Syersker . . .	3	15,2	49	18,9	68	22,8	147	27,0	79	27,5	41	28,2	27	25,6	15	24,8	14	21,8	17	21,7	4	25,2	464	25,1
Polersker . . .	8	15,5	33	17,1	22	19,9	19	24,7	4	25,4	5	21,8	6	25,6	3	19,0	5	19,5	1	16,7	3	20,3	109	20,1

4. Ved noen opgaver som inntok 1916, omfattende 2 bedrifter med 419 kvinnelige og 53 mannlige arbeidere, var gjennomsnittslønnen for samtlige kvinnelige arbeidere 29,4 øre, for samtlige mannlige 45,6 øre, svarende til en gjennomsnittlig ukelønn (beregnet etter 54 ukentlige timer) av henholdsvis 15,88 kr. og 24,62 kr.

Fordelt etter alder stillet lønnsoppgavene sig således for de kvinnelige og mannlige arbeidere:

Tabell 18.

	Kvinner		Menn	
	Antall arb.	Gj.sn. timelønn	Antall arb.	Gj.sn. timelønn
14—15 år	43	20,0	4	26,1
16—17 "	89	24,4	7	37,5
18—19 "	70	31,2	11	36,9
20—24 "	113	34,4	9	46,3
25—29 "	31	35,0	6	58,9
30—34 "	13	35,4	1	44,8
35—39 "	9	40,0	3	64,4
40—44 "	9	35,6	—	—
45—49 "	2	23,5	—	—
50 år og over	3	42,2	3	54,5
Uoppgitt alder	32	21,1	8	53,3
Tils.	414 ¹⁾	29,4	52 ²⁾	45,6

¹⁾ Hertil 5 med uoppgitt lønn. ²⁾ Hertil 1 med uoppgitt lønn.

Gjennomsnittslønnen for syersker (135) var 32,8 øre og for strikkesker (215) 27,9 øre, altså henholdsvis 9,5 og 3,8 øre mere enn gjennomsnittslønnen for vedkommende grupper arbeidere ved alle bedrifter i 1914. For samtlige menn under ett er der en stigning i den beregnede timelønn på ca. 10 øre fra 1914 til 1916, fra 35,4 til 45,6 øre.

5. For enn ytterligere å belyse lønnsstigningen under krisetiden blev der — som tidligere omtalt — innhentet *lønsoppgaver* også for 1918, 1920 og 1921 fra en enkelt bedrift, som beskjeftiget et større antall arbeidere. Arbeidsforholdene i 1918 var meget ujevne da tilgangen på råmaterialer var liten; mange av de opførte arbeidere har derfor i virkeligheten bare arbeidet en meget kort tid ved bedriften; til tross for at næsten alt arbeide ved vedkommende bedrift var *akkordarbeide*, må dog dette forhold antas å ha hatt innflydelse på den beregnede timefortjeneste.

Tabell 19 viser timelønnen for de enkelte fag i 1918 innen de enkelte aldersgrupper. Lønnen er brutto d. v. s. den inneholder arbeiderens sykeforsikringspremier, dyrtidstillegg og mulig forsørgelsestillegg.

Tabell 19²⁾. Gjennomsnittlig timelønn i 1918 i forskjellige fag.

Aldersgrupper	Kvinner					Menn
	Spinner- sker	Vever- sker	Strikker- sker	Syersker	I alt	Spinnere ¹⁾
	Øre	Øre	Øre	Øre	Øre	Øre
14—15 år	(50.9)	(47.3)	(39.8)	(51.1)	46.8	—
16—17 "	(59.2)	(41.5)	47.6	45.9	48.5	(65.8)
18—19 "	(62.2)	(54.4)	57.8	45.0	54.2	(88.6)
20—24 "	(52.1)	(61.3)	61.7	54.1	57.5	(118.4)
25—29 "	(74.9)	(57.1)	63.2	54.4	58.5	(111.3)
30—39 "	—	(60.0)	(65.1)	(54.1)	60.2	(132.3)
40—49 "	—	(39.4)	(68.5)	(40.9)	(60.4)	(125.6)
50 år og over	(47.8)	—	(54.9)	—	(51.3)	(101.7)
Uoppgitt alder	(36.8)	(49.0)	(33.1)	134.6	35.5	(104.3)
I alt	55.4	51.5	55.9	50.7	53.7	109.1

¹⁾ Da spinnerne utgjør 91 pct. av samtlige arbeidere, medtas ikke de øvrige grupper, som er meget fåtallige.

²⁾ Tallene i parentes () er gjennomsnittstall for under 10 arbeidere.

Som man vil se, er der ved sammenligning med lønsoppgavene for 1914 adskillig stigning; denne er størst for menns vedkommende, hvad der finner sin naturlige forklaring i, at dyrtidstillegg og forsørgelsestillegg her i almindelighet er så meget større. For kvinner er stigningen i gjennomsnittslønnen over 100 % fra 22,9 til 53,7 øre pr. time, for menn ca. 200 % fra 35,4 til 109,1 øre.

For kvinnes vedkommende var stigningen litt forskjellig innen de forskjellige beskjeftigelsesgrupper. For spinnersker var timefortjenesten i 1918 55,4 mot 20,4 i 1914, for veversker i 1918 51,5 mot 24,5 i 1914. For strikkersker var de tilsvarende tall 55,9 og 24,1, for syersker 50,7 og 23,3. For menns vedkommende er materialet noget lite, og da det bare omfatter én bedrift, kan tilfeldigheter og personlige forhold komme til å øve for stor innflydelse. Da 91 pct. av de mannlige arbeidere som er medtatt under lønningsoppgavene for 1918 var spinnere, og de øvrige grupper meget fåtallige, benyttes spinnernes lønn ved sammenligning med lønnen i 1914. Dette kan så meget sikrere gjøres, som også den gang spinnernes lønn lå meget nær op til gjennomsnittet for samtlige arbeidere.

6. For bedre å kunne konstatere på hvilken tid arbeidslønningene innen trikotasje-faget nådde sitt hødepunkt, har man inndelt årene 1920 og 1921 i halvår. Ved sammenligning mellom de enkelte halvår må man ta i betraktning at driften i første halvår 1921 ved vedkommende fabrikk var sterkt innskrenket, idet der bare blev arbeidet de fire første dager i uken.

Tabell 20 viser den beregnede gjennomsnittlige timefortjeneste for kvinner i de 4 halvår av 1920—21. Lønnen er som tidligere brutto d. v. s. inneholder sykeforsikringspremie og mulig dyrtids- og forsørgel-sestillegg. Samtlige kvinnelige arbeidere hadde akkordarbeide.

Tar man alle beskjeftigelsesgrupper under ett, var den gjennem-snittlige timefortjeneste i de 4 halvår 1920—21 henholdsvis 93,4, 110,2, 99,9 og 90,0 øre pr. time. Bevegelsen var sterkt stigende fra 1ste til 2net halvår 1920, med ca. 17 øres forskjell i timefortjenesten; i de to følgende halvår sank timefortjenesten med ca. 10 øre for hvert halvår.

Sammenligner man toplønnen i 2net halvår 1920 — 110,2 øre — med timefortjenesten i 1914, 1916 og 1918, får man følgende stigning:

	1914	1916	1918	2. halvår 1920
Absolutte tall	22,9	29,4	53,7	110,2
Relative tall	100	128	234	481

Da timefortjenesten var på det høieste, var den altså 5 ganger så stor som i 1914.

Ser man på lønnen innen de forskjellige beskjeftigelsesgrupper i de 4 halvår, er det spinnerskene som har den største timefortjeneste i 1920, mens veverskene kommer høiest i 1921. Antallet av arbeidere er imidlertid så lite i begge disse grupper, at personlige forhold lett spiller inn ved beregning av gjennomsnittsfortjenesten. De større grupper, strikkersker og syersker, følger i alt vesentlig gjennomsnittet for samtlige. For strikkerskene steg timefortjenesten fra 94,7 til 109,0 øre i 1920 og sank i 1921 — i første halvår til 100,1 og annet halvår til

Tabell 20¹⁾. *Lønnsopgaver for kvinnelige trikotasjearbeidere.*

Aldersgrupper	1. halvår 1920						2. halvår 1920					
	Spinnersker	Spolersker	Veversker	Strikkersker	Syersker	Tilsammen	Spinnersker	Spolersker	Veversker	Strikkersker	Syersker	Tilsammen
	Øre	Øre	Øre	Øre	Øre	Øre	Øre	Øre	Øre	Øre	Øre	Øre
14—15 år	(67.8)	(62.0)	(62.8)	(65.2)	(69.4)	64.8	(98.2)	(82.9)	(99.8)	71.4	(72.5)	77.4
16—17 "	(101.6)	72.8	(90.0)	73.9	77.1	75.9	(112.4)	(73.8)	(112.2)	98.3	102.3	97.5
18—19 "	(113.2)	(87.6)	(74.7)	95.0	97.2	96.8	(143.5)	(109.0)	(119.4)	106.2	121.7	116.8
20—24 "	(119.8)	(106.1)	(98.4)	102.9	96.6	102.0	(138.4)	(113.9)	(105.7)	121.4	119.6	121.0
25—29 "	(135.4)	(77.6)	(94.8)	117.8	(114.0)	113.7	(158.1)	(109.6)	(134.4)	129.5	(136.6)	133.5
30—39 "	—	—	(76.7)	112.3	(117.9)	111.2	—	—	—	(124.8)	(135.1)	127.4
40—49 "	—	(108.8)	(109.5)	(126.7)	(87.3)	115.3	—	—	(119.2)	(137.9)	(102.7)	(128.0)
50 år og over	—	—	—	(102.7)	(83.9)	(96.4)	—	—	—	(125.1)	(102.6)	(117.6)
I alt	112.2	79.7	88.4	94.7	93.0	93.4	132.2	93.6	113.8	109.0	112.5	110.2
	1. halvår 1921						2. halvår 1921					
14—15 år	—	(93.6)	—	(66.2)	—	(71.7)	—	(72.3)	—	(63.1)	(52.6)	60.7
16—17 "	(105.9)	(85.4)	(98.9)	83.8	(86.1)	86.8	—	(87.2)	(105.8)	67.8	73.3	76.3
18—19 "	(101.9)	(102.3)	(120.7)	95.2	97.2	98.1	(107.6)	(125.9)	—	75.4	88.0	87.2
20—24 "	(115.6)	(100.9)	(109.8)	102.1	100.1	102.0	(104.4)	(108.4)	(106.8)	90.0	94.1	94.4
25—29 "	(100.4)	—	(116.9)	103.9	(105.6)	105.6	—	—	(109.4)	96.8	117.5	105.7
30—39 "	(120.6)	—	—	(117.0)	(113.1)	116.4	—	—	—	(110.6)	(96.5)	105.0
40—49 "	—	—	(129.0)	(125.2)	(86.6)	(116.0)	—	—	—	(112.8)	(78.1)	(107.8)
50 år og over	—	—	—	(110.6)	(80.2)	(100.4)	—	—	—	(103.8)	(86.4)	(98.0)
Uoppgitt alder	(89.2)	—	—	—	—	(89.2)	(96.0)	—	(100.8)	—	(52.5)	(83.1)
I alt	104.4	95.4	(115.4)	100.1	98.4	99.9	(104.6)	97.5	(106.8)	88.2	87.5	90.0

¹⁾ Tallene i parentes er gjennomsnittstall for mindre enn 10 arbeidssker.

88,2 øre. For syerskene var timelønnen i samme tidsrum 93,0, 112,5, 98,4 og 87,5 øre.

I aldersgruppen 20—24 år, som omfatter forholdsvis mange arbeidere, lå toplønnen i annet halvår 1920 ca. 11 øre over gjennomsnittsførtjenesten for samtlige; men da denne sank i 1921, sank også fortjenesten innen denne aldersgruppe, så den i 1921 bare lå 2 og 4,4 øre over det almindelige gjennomsnitt. Den høieste timefortjeneste forekom som regel i aldersgruppen 25—29 år.

Tabell 21 viser gjennomsnittsførtjenesten for de i tidsrummet beskjeftigede *mannlige* arbeidere. Av disse var de fleste — farverne — lønnet på tid, mens de øvrige hadde akkordarbeide. For begge grupper gjelder det at antallet innen hver beskjeftigelsesgren er så lite, at det er meget vanskelig å foreta nogen sammenligning gruppene imellem.

Tabell 21.¹⁾ *Lønnsopgaver for mannlige trikotasjearbeidere.*

Aldersgrupper	1. halvår 1920			2. halvår 1920		
	Spinnere og vevere	Farvere	Tils.	Spinnere og vevere	Farvere	Tils.
	Øre	Øre	Øre	Øre	Øre	Øre
14—17 år	(54.5)	(120.0)	(109.1)	(73.3)	(140.3)	(111.6)
18—19 „	(169.1)	(127.1)	(141.1)	(180.3)	(143.4)	(161.9)
20—24 „	(175.4)	(143.5)	163.1	(206.1)	(169.2)	191.9
25—29 „	—	(172.6)	(172.6)	(170.7)	(182.4)	(178.5)
30—39 „	(178.9)	(175.0)	(176.3)	(194.1)	(185.1)	(191.1)
40—49 „	(172.1)	(193.9)	(186.6)	(189.3)	(246.3)	(218.3)
50 år og over	(120.5)	(166.5)	(151.1)	(125.1)	(183.5)	(168.9)
Uoppgitt alder	—	—	—	—	(208.6)	(208.6)
I alt	163.6	152.3	156.7	174.7	176.6	175.7
	1. halvår 1921			2. halvår 1921		
14—17 år	—	(133.0)	(133.0)	—	(122.8)	(122.8)
18—19 „	(130.6)	(114.2)	(122.4)	(135.0)	—	(135.0)
20—24 „	(167.7)	(143.9)	(151.9)	(182.2)	(138.2)	(143.7)
25—29 „	(171.4)	(145.9)	(156.8)	(174.2)	(154.9)	(164.6)
30—39 „	(189.3)	(163.6)	(180.7)	(222.3)	(135.0)	(169.9)
40—49 „	(165.9)	(174.4)	(168.1)	(168.1)	(167.4)	(168.0)
50 år og over	(109.8)	(194.3)	(173.2)	(105.0)	(192.2)	(170.4)
Uoppgitt alder	—	—	—	—	(215.4)	(215.4)
I alt	164.2	154.5	158.8	(171.7)	152.1	157.9

¹⁾ Tallene i parentes () er gjennomsnittstall for mindre enn 10 arbeidere.

For samtlige arbeidere under ett var timefortjenesten i de 4 halvår 156,7, 175,7, 158,8 og 157,9 øre. Stigningen fra første til annet halvår 1920 var her 19 øre. Fra annet halvår 1920 til første halvår 1921 sank fortjenesten sterkt med 16,9 øre, men til gjengjeld var nedgangen liten i annet halvår 1921.

Foretar man sammenligning med tidligere års opgaver, får man følgende stigning:

	1914	1916	1918	2. halvår 1920
Absolutte tall	35,4	45,6	103,8	175,7
Relative tall	100	129	293	496

Stigningen er relativt sett omtrent den samme som for kvinner, idet også for menn toplønnen i 2. halvår 1920 er ca. 5 ganger så høi som i 1914. Ved ovenstående sammenligning må man imidlertid være opmerksom på, at gjennomsnittet — når undtas 1914 — er basert på et meget lite antall arbeidere, og at oppgavene er en del forskjelligartet, idet f. eks. 1918 ikke omfatter nogen farveriarbeidere.

7. For å få en nogenlunde bestemt forestilling om den *inntekt* som trikotasjearbeiderne har oppebåret og forandringene i denne under krigen, har man i de følgende tabeller beregnet en gjennomsnittlig uke- og årslønn for samtlige arbeidere på grunnlag av den til enhver tid herskende nettoarbeidstid. Denne er for 1914 og 1916 regnet til 54 timer pr. uke, for 1918 til 51½ og for annet halvår 1920 til 48 timer. Året er satt til 50 arbeidsuker. Det må imidlertid nøie holdes for øie, at disse beregninger hviler og må hvile på forutsetningen om regelmessig og full sysselsettelse den hele tid, en forutsetning, som selvfølgelig ikke holder stikk. Det har imidlertid til belysning av lønnsbevegelsen også sin interesse å se, hvad arbeiderne til de forskjellige tidspunkter *kunde* ha tjent, hvis de hadde hatt regelmessig arbeide.

Tabell 22 viser stigningen i inntektene for de *kvinnelige* arbeidere.

Tabell 22.¹⁾ Beregnet uke- og årslønn for kvinnelige trikotasjearbeidere.

Beskjeftigelse	1914		1916		1918		2. halvår 1920	
	Beregnet ukelønn	Beregnet årslønn	Beregnet ukelønn	Beregnet årslønn	Beregnet ukelønn	Beregnet årslønn	Beregnet ukelønn	Beregnet årslønn
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Syersker	12.58	629.10	17.71	885.60	26.11	1 305.55	54.00	2 700.00
Strikkersker	13.01	650.70	15.07	753.30	28.79	1 439.45	52.32	2 616.00
Spolersker	10.26	513.00	(8.86)	(442.80)	—	—	44.93	2 246.40
Spinneriarbeidersker	11.02	550.80	—	—	28.53	1 426.55	63.46	3 172.80
Veversker	13.23	661.50	15.34	766.80	26.52	1 326.15	54.62	2 731.20
Andre arbeidersker	11.02	550.80	(9.99)	(499.50)	—	—	—	—
I alt	12.37	618.30	15.88	793.80	27.66	1 382.80	52.90	2 644.80
Relativ stigning 1914—1920	100		129		224		428	

¹⁾ Tallene i parentes er gjennomsnittstall for mindre enn 10 arbeidere.

Fra en beregnet årsinntekt av 618,30 kr. i 1914 er inntekten steget til 2644,80 kr. i annet halvår 1920 eller med 328 pct. Inntil 1918 var

stigningen bare 124 pct., svarende til en beregnet årslønn av 1382,80 kr. Da oppgavene fra 1916 og senere bare omfatter et større antall arbeidere i gruppene syersker og strikkersker, kan det være av interesse å betrakte disse for sig. Den relative stigning i årsinntekten var for

	1914	1916	1918	2. halvår 1920
Syersker	100	141	208	429
Strikkersker	100	116	221	402

Som det vil sees er der en del avvikelser fra gjennomsnittet for samtlige arbeidere. I 1916 var inntekten for syerskene høiere enn gjennomsnittet, mens strikkerskenes lå betydelig under. I 1918 faller stigningen i strikkerskenes inntekt næsten sammen med stigningen for samtlige, mens fortjenesten for syerskene bare var øket med 108 pct. I annet halvår 1920, da inntektene var på toppen, var forholdet omvendt, idet stigningen for syersker — 329 pct. — så å si faller sammen med den beregnede gjennomsnittsstigning, samtidig som inntektene for strikkerskene bare var øket med 302 pct.

For *menn* har man ment ikke å burde ta med samtlige arbeidere, idet oppgavene for 1914 i tilfelle vilde komme til å omfatte mange flere forskjelligartede grupper enn de senere års oppgaver, jfr. s. 25. I nedenstående tall er derfor bare tatt med under ett gruppene: spinnere, vevere og farvere.

1914	{ Beregnet ukelønn kr. 19,22 Beregnet årslønn » 961,20	1918	{ Beregnet ukelønn kr. 53,77 Beregnet årslønn « 2688,30
1916	{ Beregnet ukelønn kr. 25,16 Beregnet årslønn » 1 258,20	2. halv- år 1920	{ Beregnet ukelønn kr. 84,34 Beregnet årslønn « 4 216,80

Indekstillene blir etter dette, når inntektene i 1914 settes til 100: 1916: 131, 1918: 280 og 2. halvår 1920: 439. Mens lønnen på det tidspunkt da den var på det høieste, viser omtrent samme stigningsprocent sammenlignet med 1914 for menn som for kvinner, er dette forhold i 1918 meget forskjellig. For de kvinnelige arbeidere var inntekten i 1918 steget med 124 pct.; samtidig var den tilsvarende procent for menn 180, altså en forskjell på over 50 pct.

Til disse beregninger kan der gjøres den innvending, at de ikke gir et helt korrekt bilde av forholdene, idet arbeidere av *alle aldre* er tatt med. Hvis man derfor i et år har beskjeftiget relativt sett mange unge arbeidere, vil disses lønninger komme til å øve innflydelse på den beregnede gjennomsnittsfortjeneste. For å undgå denne innvending, gjengis nedenfor beregnet uke- og årsinntekt for en enkelt aldersgruppe. For kvinnelige arbeidere har man valgt gruppen 20—24 år, som omfatter relativt sett mange arbeidere.

Syersker og strikkersker i alderen 20—24 år.

1914	{	Beregnet ukelønn kr. 13,61	1918	{	Beregnet ukelønn kr. 29,77
		Beregnet årslønn « 680,40			Beregnet årslønn « 1488,35
1916	{	Beregnet ukelønn kr. 18,79	2. halv-	{	Beregnet ukelønn kr. 57,94
		Beregnet årslønn « 939,60	år 1920		Beregnet årslønn « 2896,80

Som man kunde vente, ligger de faktiske lønninger i denne aldersgruppe høiere enn gjennomsnittslønningene for samtlige syersker og strikkersker, jfr. tabell 22. Men foretar man en beregning over den relative stigning, får man følgende tall:

1914	1916	1918	2. halvår 1920
100	138	219	426

Disse avviker ikke så meget fra de relative tall som er anført ovenfor (se side 27). For den tid da toplønnen blev nådd — 2. halvår 1920 — var der også god overensstemmelse sammenlignet med gjennomsnittsførtjenesten for samtlige kvinnelige arbeidere; for disse var stigningen 328 pct., for syersker og strikkersker i alderen 20—24 år 326 pct.

For *men* har man tatt ut voksne arbeidere i alderen 25—49 år, mannens beste arbeidsår; som tidligere tas også her bare med gruppene spinnere, vevere og farvere:

1914	{	Beregnet ukelønn kr. 23,27	1918	{	Beregnet ukelønn kr. 63,68
		Beregnet årslønn « 1163,70			Beregnet årslønn » 3193,0
1916	{	Beregnet ukelønn kr. 31,91	2. halv-	{	Beregnet ukelønn kr. 96,72
		Beregnet årslønn « 1595,70	år 1920		Beregnet årslønn « 4836,00

Også her ligger årsinntekten høiere, når man skiller ut enkelte aldersklasser, enn når man tar gjennomsnittet for samtlige under ett. Den procentvise økning i lønnen under kriseårene var følgende:

1914	1916	1918	2. halvår 1920
100	137	275	416

Ved sammenligning med tallene side 27 for samtlige aldersgrupper vil man se, at den relative stigning var omtrent den samme; 2. halvår 1920 viser dog en forholdsvis mindre stigning for aldersgruppene 25—49 enn for samtlige aldersklasser tatt under ett.

Det kan til slutt være av interesse å se denne stigning i lønnen i forbindelse med den økning i leveomkostningene som fant sted under krisetiden. Som mål for *leveomkostningene* benyttet de av det Statistiske Centralbyrå beregnede oppgaver over årlige leveomkostninger for en gjennomsnittsfamilie på 4 personer, idet disse for juli 1914 settes til 100.

Efter omstående tall ser det ut som om de mannlige trikotasje-arbeidere allerede i 1918 hadde opnådd en forhøielse i lønningene som

Tabell 23.

Leveomkostningenes relative stigning	Lønnsopgaver for trikotasjearb. ¹⁾		
	År	Relative tall	
		Kvinner	Menn
Juli 1914 100	1914	100	100
— 1916 146	1916	129	131
— 1918 253	1918	224	280
Mars 1920 288	1. halvår 1920	363	391
September 1920 . . . 331	2. —,—	428	439
Mars 1921 301	1. halvår 1921 ²⁾	388	397
September 1921 . . . 296	2. —,—	349	394

¹⁾ Herunder er regnet med gjennomsnittsførtjenesten for samtlige trikotasjearbeidere for kvinner og for gruppene spinnere, vevere og farvere for menn, og uansett aldersgruppe for både kvinner og menn.

²⁾ Til tross for at bedriften, som tidligere omtalt, gikk med innskrenket drift i første halvår 1921, har man i beregningene forutsatt full 48 timers uke.

mere enn opveiet stigningen i leveomkostningene. For kvinnenes vedkommende lå imidlertid lønnsnivået ennå ca. 30 points under leveomkostningene. Fra 1920 av viser tallene, at stigningen i inntekten, både for menn og kvinner, mere enn opveier økningen i leveomkostningene. Også fra 1921 av, da der inntreer nedgang i lønningene, vedblir lønnsnivået, sammenlignet med 1914, å ligge høiere enn leveomkostningene. Annet halvår 1921 var lønnen, med 1914 som basis, steget 249 og 294 pct. for henholdsvis kvinner og menn; samtidig lå leveomkostningene pr. 15. september 1921 196 pct. over nivået i juli 1914.

Det må ved ovenstående sammenligning erindres, at lønnsopgavene for de senere år bare gjelder et forholdsvis mindre antall arbeidere sammenlignet med forholdet 1914. Selv om man ingen grunn har til å anta, at oppgavene for de senere år ikke skulde gi et fullt ut korrekt uttrykk for lønnsutviklingen, kan selvfølgelig ikke den mulighet helt avvises, at særlige forhold ved den enkelte bedrift i nogen grad kan ha påvirket resultatet. At billedet av lønnsutviklingen skulde bli nevneverdig misvisende, kan der dog neppe være tale om.

Bilag 1.

Arbeids- og lønningsforhold i tekstilindustrien.

herred (by),amt.

1. Fabrikkens navn.

2. Virksomhetens art.

3. Antallet av de i bedriften pr. 31te desember 1914 beskjeftigede personer:

		12-14 år	14-18 år	18 år og derover	I alt
a) personer i overordnede stillinger, (innehaver, disponent, bestyrer o. lign.)	Menn				
	Kvinner				
b) underbestyrere, ingeniører, kontorchefer, verksmestre o. lign. funksjonærer	Menn				
	Kvinner				
c) kontorister, regnskapsførere og andre funksjonærer ved kontoret	Menn				
	Kvinner				
d) formenn og lignende . . .	Menn				
	Kvinner				
e) arbeidere ¹⁾ og mindreårige	Menn				
	Kvinner				

4. Antallet av arbeidere og mindreårige i de forskjellige måneder av året 1914:

Siste lønningsuke i januar	Siste lønningsuke i juli
" — - februar	" — - august
" — - mars	" — - september
" — - april	" — - oktober
" — - mai	" — - november
" — - juni	" — - desember

5. Hvor mange arbeidsuker har bedriften vært igang i året 1914? uker.
Derav i full drift uker, med innskrenket drift uker.

Innskrenkningen bestod i

Er innskrenkningen forårsaket ved den i august inntrådte européiske krise?

6. Arbeidstiden er fra kl. morgen til kl. aften med følgende pauser:
frokost fra kl. til kl., middagshvil fra kl. til kl., eftermiddagshvil fra kl. til kl. Lørdag arbeides til kl. med følgende pauser:

7. Har der i året 1914 forekommet overtidsarbeide?

I tilfelle: a) når på året?

b) hvor mange timer pr. døgn?

c) forekommer nattarbeide?

¹⁾ Hjemmearbeidere (spm. 8) ikke medregnet.

8. Er noget av fabrikkens arbeide utsatt som hjemmearbeide?
 I tilfelle: a) til én person (mellemmann) eller direkte til arbeiderne?
 b) hvor mange sådanne hjemmearbeidere hadde beskjefligelse pr. 1ste desbr. 1914?
 c) har dette antall vekslet noget i løpet av siste år?
 I tilfelle angis høieste og laveste antall hjemmearbeidere.
-
9. Er der ved fabrikken inngått overenskomst (tariff) med arbeiderne?
 I så fall bedes denne vedlagt skjemaet.
-
10. Hvor ofte og hvilke dager utbetales lønningene?
-
11. Betales noget av lønnen på forskudd?
-
12. Beregnes arbeidslønnen pr. tid eller pr. stykk?
-
13. Hvorledes betales overtidsarbeide?
-
14. Hvorledes betales hjemmearbeide?
-
15. Er der i reglementet fastsatt mulkt for visse forseelser?
-
16. Hvor meget har i tilfelle mulktfradraget i alt utgjort i året 1914?
-
17. Hvem tilfaller mulktene?
-
18. Anvendes der noget slags premiesystem og hvorledes er det ordnet?
-
19. Utddeles der gratialer?
 I tilfelle: a) når?
 b) til hvem?
 c) efter hvilke regler?
-
20. Har nogen av arbeiderne lønnstillegg i form av fri bolig, brenne, lys o. lign.?
 (i tilfelle hvor mange?)
-
21. Har der i de siste 5 år forekommet streik ved bedriften?
 I tilfelle: a) når?
 b) hvor lenge?
 c) hvorfor?
 d) hvor mange arbeidere omfattet den?
-
22. Har der i de siste 5 år forekommet lock out ved bedriften?
 I tilfelle: a) når?
 b) hvor lenge?
 c) hvorfor?
 d) hvor mange arbeidere omfattet den?
-
23. Anvendes arbeidsrummene også til måltider, garderobe, oplogsrum eller lign.?
-
24. Finnes egen spisesal for arbeiderne?
-
25. Hvor ofte foregår generalrengjøring av arbeidsrummene?

Trykt 1923:

Rekke VII.

- Nr. 71. Sinnssykeasylenes virksomhet 1919. (*Hospices d'aliénés.*)
- 72. Folkemengdens bevegelse 1919. (*Mouvement de la population.*)
- 73. De spedalske i Norge 1916—1920. (*Rapport sur les lépreux en Norvège pour les années 1916—1920.*)
- 74. Skiftevesenet 1920. Overformynderiene 1919 og 1920. (*Successions, faillites et biens pupillaires.*)
- 75. Sjømannsforsikringen 1920. Fiskerforsikringen 1921 ($\frac{1}{1}$ — $\frac{21}{2}$). (*Assurances contre les accidents des marins. Assurances contre les accidents des marins pêcheurs.*)
- 76. Folketellingen i Norge 1 desember 1920. III. Folkemengden fordelt etter kjønn, alder og ekteskadelig stilling. (*Recensement du 1er décembre 1920. III. Population répartie par le sexe, l'âge et l'état civil.*)
- 77. Forsømte barn 1918, 1919 og 1920. (*Traitements des enfants moralement abandonnés.*)
- 78. Kommunevalgene 1922. (*Élections en 1922 pour les conseils communaux et municipaux.*)
- 79. Fengselsstyrelsens årbok 1919. (*Annuaire de l'Administration générale des prisons 1919.*)
- 80. Norges jernbaner 1921—22. (*Chemins de fer norvégiens.*)
- 81. Folketellingen i Norge 1 desember 1920. IV. Folkemengden fordelt etter fødested. — Finner og kvener. — Andre lands statsborgere. — Norsk-Amerikanere. (*Recensement du 1er décembre 1920. IV. Population répartie par le lieu de naissance. — Lapons et quaines. — Sujets étrangers. — Norvégo-Américains.*)
- 82. Lønninger 1922. (*Gages et salaires.*)
- 83. Ulykkesforsikringen 1920. (*Assurances contre les accidents du travail.*)
- 84. Norges kommunale finanser 1919/20. (*Finances des communes.*)
- 85. Kriminalstatistikk og Kriminell Rettspleie 1919 og 1920. (*Criminalité et Justice criminelle.*)
- 86. Forsikringsselskaper 1921. (*Sociétés d'assurances.*)
- 87. Norges postvesen 1922. (*Statistique postale.*)
- 88. Sinnssykeasylenes virksomhet 1920. (*Hospices d'aliénés.*)
- 89. De faste eiendommer 1916—1920. (*Propriétés foncières rurales.*)
- 90. Veterinærvesenet og kjøttkontrollen 1921. (*Le service vétérinaire et l'inspection de la viande.*)
- 91. Industristatistikk 1921. (*Statistique industrielle.*)
- 92. Folkemengdens bevegelse 1920. (*Mouvement de la population.*)
- 93. Norges skibsfart 1922. (*Navigaton.*)
- 94. Sykeforsikringen 1922. (*Assurance-maladie.*)
- 95. Norges bergverksdrift 1922. (*Mines et usines.*)
- 96. Folketellingen i Norge 1 desember 1920. V. Blinde, døvstumme, åndssvake, sinnssyke og vanføre. (*Recensement du 1er décembre 1920. V. Aveugles, sourds-muets, idiots, aliénés et estropiés*)
- 97. Folketellingen i Norge 1 desember 1920. VI. Barnetallet i norske ekteskap. (*Census of 1st December 1920. VI. Fertility of Marriages.*)
- 98. Folketellingen i Norge 1 desember 1920. VII. Boligstatistikk. — Byer. (*Recensement du 1er décembre 1920. VII. Statistique d'habitation. — Villes.*)
- 99. Private aktiebanker 1922. (*Banques privées par actions.*)
- 100. Skolevesenets tilstand 1918. (*Instruction publique.*)
- 101. Rekruttering 1921. (*Recrutement.*)
- 102. Norges telegrafvesen 1921/22. (*Télégraphes et téléphones de l'État.*)
- 103. Folketellingen i Norge 1 desember 1920. IX. Folkemengden fordelt etter livsstilling. — Riket. — Bygder. — Byer. (*Recensement du 1er décembre 1920. IX. Population répartie par profession. — Royaume. — Districts ruraux. — Villes.*)
- 104. Arbeidstiden i handels- og kontorvirksomheter i 1918. (*Employés de commerce et de bureaux. Durée du travail en 1918.*)
- 105. Tarifferoverenskomster og arbeidskonflikter i Norge i 1922. (*Les conventions collectives et les conflits du travail en Norvège en 1922*)
- 106. Norges handel 1922. (*Commerce.*)

Trykt 1923 (forts. suite):

- Nr. 107. Norges kommunale finanser 1920/21. (*Finances des communes.*)
— 108. Sundhetstilstanden og medisinalforholdene 1919. (*Rapport sur l'État sanitaire et médical.*)
— 109. Norges sparebanker 1922. (*Caissees d'épargne.*)
-

Trykt 1924:

- Nr. 110. Fengselsstyrelsens årbok 1920. (*Annuaire de l'Administration générale des prisons 1920.*)
— 111. Folketellingen i Norge 1 desember 1920. X. Folkemengden fordelt efter livsstilling, alder og ekteskapeleg stilling. (*Recensement du 1er décembre 1920. X. Population répartie par profession, par âge et par état civil.*)
— 112. Norges Brandkasse 1918—1922. (*Statistique de l'office national d'assurance contre l'incendie pour les années 1918—1922.*)
— 113. Beretninger om amtenes økonomiske tilstand 1911—1915. I og II. (*Rapports des préfets sur l'état économique et social des préfectures.*)
— 114. Norges fiskerier 1920. (*Grandes pêches maritimes.*)
— 115. Sjomannsforsikringen 1921. Fiskerforsikringen 1921 ($\frac{1}{4}$ — $\frac{31}{12}$). (*Assurances contre les accidents des marins pêcheurs.*)
— 116. Skolevesenets tilstand 1919. (*Instruction publique.*)
— 117. Representativ landbrukstelling 1923. (*Recensement agricole représentatif de l'année 1923.*)
— 118. Arbeids- og lønningsforhold i trikotasjeindustrien. (*Conditions du travail et salaires dans l'industrie du tricotage.*)
-

Det Statistiske Centralbyrå har dessuten bl. a. utgitt følgende verker:

- Statistisk Årbok for kongeriket Norge. Senest utkommet: 42de årgang 1922. Kristiania 1923. (*Annuaire statistique de la Norvège.*)
Statistiske Meddelelser. Senest utkommet: 41de bind 1923. Kristiania 1923. (*Journal du Bureau Central de Statistique.*)
Månedsopgaver over vareomsætningen med utlandet 1923. Ellefte bind. Kristiania 1924. (*Bulletin mensuel du commerce extérieur en 1923. Onzième année.*)
Fortegnelse over Norges Offisielle Statistikk m. v. 1828—31 desember 1920. Kristiania 1889, 1913 og 1922. (*Catalogue de la Statistique officielle.*)
Statistiske oversigter 1914. Kristiania 1914. (*Résumé rétrospectif 1914.*)
-

Samtlige verker er til salgs hos H. Aschehoug & Co., Kristiania.

Av „Norges handel“, årgangene 1911, 1912, 1913 og 1915, er byråets beholdning meget knapp, hvorfor man vilde være takknemlig for å få overlatt eksemplarer av disse årganger.

14 mars 1924.